

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Сумський державний університет
Навчально-науковий інститут бізнесу економіки та менеджменту
Кафедра бухгалтерського обліку та оподаткування

«До захисту допущено»
Завідувачка кафедри

_____Юлія СЕРПЕНІНОВА
_____ 2023 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавр

зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
освітньо-професійної програми «Облік і аудит»

на тему: Дослідження та застосування біхевіористичної теорії при проведенні
інвентаризації запасів

Здобувача групи ОП-91а, Король Анни Сергіївни

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на
відповідне джерело.

_____ Анна КОРОЛЬ

Керівник, асистент
доктор філософії

_____ Ганна ФІЛАТОВА

Суми – 2023

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи бакалавра на тему
«Дослідження та застосування біхевіористичної теорії при проведенні
інвентаризації запасів»

студентки Король Анни Сергіївни

Актуальність теми дослідження визначається тим, що процес внутрішнього обліку та контролю запасів є досить багатозадачним, монотонним та відповідальним процесом, від якого прямо залежать результати фінансово-господарської діяльності підприємства. Потрібно підкреслити, що процесом інвентаризації займається обліковий працівник – звичайна людина зі звичайними психофізіологічними функціями, а тому правильність розрахунків та висновків залежить не тільки від «зовнішніх» показників, а ще й від «внутрішніх» процесів бухгалтера.

Метою кваліфікаційної роботи бакалавра є дослідження впливу положень біхевіористичної доктрини на результати теоретичних і практичних аспектів організації внутрішнього обліку та контролю наявності та руху запасів на підприємстві.

Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи бакалавра є процес інвентаризації запасів на «ФОП Луговська Н.В» з урахуванням ключових аспектів біхевіористичної теорії.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, практичних і методологічних аспектів організації внутрішнього обліку і контролю наявності та руху запасів при використанні поведінкових тагетів для оптимізації процесу інвентаризації на «ФОП Луговська Н.В».

Під час виконання кваліфікаційної роботи бакалавра були використані такі методи: спостереження, порівняння, аналіз, синтез, індукція, дедукція, узагальнення тощо.

Одержані результати можуть бути використані підприємством для покращання організації та методології внутрішнього обліку і контролю наявності та руху запасів з урахуванням таргетів біхевіористичної теорії.

Теоретичне значення роботи полягає в тому, що розуміння та використання головних таргетів біхевіористичної доктрини під час проведення інвентаризації запасів, допоможуть обліковцям оптимізувати процес розумової діяльності, тим самим максимізувати точність результатів та мінімізувати наявність помилок та похибок.

Практичне значення роботи. Результати досліджень опубліковані у віснику Сумського державного університету, серії економіка у 2021 році (№4, С.106-115), науковому віснику Волинського Національного Університету ім.Лесі Українки та тезах доповідей на науковій конференції НУ «Чернігівської політехніки» 17 грудня 2021 року. Також матеріали, які наведені в цій кваліфікаційній роботі, можуть бути використані для подальшого вивчення впливу біхевіористичної теорії як на окремі елементи бухгалтерської системи, так і на весь механізм в цілому.

Новизна одержаних результатів полягає у наступних дослідженнях та особистих внесків авторів, а саме:

- доведено та проілюстровано зв'язок між системою бухгалтерського обліку та біхевіористичною теорією;
- вперше проведено бібліометричний аналіз наукової літератури щодо біхевіористики;
- вперше здійснено кластеризацію за результатами бібліометричного аналізу відповідних релевантних наукових публікацій в розрізі контекстуального, еволюційного, просторового аспектів;
- надано практичні рекомендації що оптимізації та підвищення ефективності біхевіористичної доктрини, які допоможуть підвищити ефективність бухгалтерської діяльності.

Результати роботи пройшли апробацію на «ФОП Луговська Н.В».

Ключові слова: інвентаризація, запаси, внутрішній облік запасів, біхевіористична теорія, поведінкова теорія, біхевіоризм.

Зміст кваліфікаційної роботи викладено на 56 сторінок, зокрема список використаних джерел із 35 найменувань, розміщений на 4 сторінках. Робота містить 8 таблиць, 13 рисунків, а також 4 додатків, розміщених на 4 сторінках.

Рік виконання кваліфікаційної роботи – 2023 рік

Рік захисту роботи – 2023 рік

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра бухгалтерського обліку та оподаткування

ЗАТВЕРДЖУЮ
в.о. завідувачки кафедри
к.е.н., старший викладач
Жанна ОЛЕКСІЧ

ЗАВДАННЯ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА
на здобуття ступеня «бакалавр»
із спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
студентки 4 курсу, групи ОП-91а
Король Анни Сергіївни

Тема роботи: «Дослідження та застосування біхевіористичної теорії при проведенні інвентаризації запасів»

Затверджена наказом від 25.05.2023 р. № 0568-VI

Термін подання студентом закінченої роботи: 10.06.2023 р.

Мета кваліфікаційної роботи бакалавра полягає у дослідженні та застосуванні положень біхевіористичної доктрини на результати теоретичних і практичних аспектів організації інвентаризації запасів на підприємстві, а також розробка рекомендацій щодо їх удосконалення та оптимізації

Об'єктом кваліфікаційної роботи є процес інвентаризації запасів на підприємстві «ФОП Луговська Н.В» з урахуванням основних таргетів біхевіористичної доктрини.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, практичних і методологічних аспектів організації інвентаризації, що базуються на ключових аспектах біхевіористичної теорії.

Орієнтовний план роботи, терміни подання розділів керівникові та зміст завдань для виконання поставленої мети:

РОЗДІЛ 1. Біхевіористична (поведінкова) теорія в процесі інвентаризації запасів

Зміст конкретних завдань до розділу, які повинен виконати студент: у розділі 1 – вивчити сутність інвентаризації запасів та її роль у бухгалтерському обліку, з'ясувати поняття запасів, дослідити методику проведення інвентаризації запасів, вивчити вимоги до документації, розрахунків та відображення результатів інвентаризації запасів у бухгалтерському обліку, проаналізувати вплив біхевіористичних принципів на прийняття рішень та процес формування «професійного судження» під час інвентаризації запасів, провести бібліометричний аналіз залежності результатів процесу інвентаризації запасів від основних положень біхевіористичної доктрини.

Термін подання: 01.05.2023 р.

РОЗДІЛ 2. Методика аналізу звіту про власний капітал

Зміст конкретних завдань до розділу, які повинен виконати студент: у розділі 2 навести загальну організаційно-економічну характеристику «ФОП Луговської Н.В.» провести аналіз фінансового стану суб'єкта господарювання, вивчити методи та процедури інвентаризації, розглянути системи контролю за запасами, а також розглянути пропозиції щодо вдосконалення методики інвентаризації запасів на «ФОП Луговської Н.В.», з урахуванням ключових положень біхевіористичної доктрини.

Термін подання: 20.05.2023 р.

Дата видачі завдання 14.04.2023 р.

Керівник кваліфікаційної
роботи бакалавра

_____ Ганна ФІЛАНОВА

Завдання до виконання одержав

_____ Анна КОРОЛЬ

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
РОЗДІЛ 1 БІХЕВІОРИСТИЧНА (ПОВЕДІНКОВА) ТЕОРІЯ В ПРОЦЕСІ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ЗАПАСІВ.....	11
1.1 Сутність, поняття, методика проведення інвентаризації запасів та відображення результатів її процесу в обліку.....	11
1.2 Біхевіористична (поведінкова) теорія, вплив її основних положень на ефективність роботи бухгалтера та на процес формування «професійного судження» під час інвентаризації запасів.....	21
1.3 Бібліометричний аналіз залежності результатів процесу інвентаризації від таргетів біхевіористичної доктрини.....	27
РОЗДІЛ 2 ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ЗАПАСІВ НА «ФОП ЛУГОВСЬКА Н.В.».....	42
2.1 Загальна організаційно-економічна характеристика «ФОП ЛУГОВСЬКА Н.В.».....	42
2.2 Організація процесу внутрішнього обліку та інвентаризації запасів «ФОП Луговська Н.В.».....	49
2.3 Заходи біхевіористичного підходу, які допоможуть оптимізувати ефективність процесу інвентаризації запасів на «ФОП Луговська Н.В.».....	55
ВИСНОВКИ	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	64
ДОДАТКИ	68

ВСТУП

Існування будь-якого підприємства наразі є неможливим без правильного та систематичного бухгалтерського обліку, який повністю контролює весь процес функціонування та забезпечує адекватне планування з урахуванням можливих ризиків. Одним із головних методів цієї інформаційної системи є інвентаризація – багатошаровий та складний процес наявності та відповідності матеріалів, проведення якого дає змогу реально порівняти та оцінити наявні ресурси, їх можливі пошкодження та нестачі.

Інвентаризація запасів є доволі багатофункціональним процесом, який для підприємства – виробника є максимально важливим, оскільки прибуток компанії прямо залежить від виготовленої продукції, яка в свою чергу залежить від якості виробничих запасів, контролем якої і займається саме інвентаризація.

Тема кваліфікаційної роботи має високу актуальність, оскільки інвентаризація, як важлива частина бухгалтерського обліку, прямо пов'язана з основними принципами біхевіористичної доктрини. Це неможливо піддавати сумніву, оскільки результати інвентаризації безпосередньо впливають на перевірку наявності та якості запасів, що є кінцевою метою цього процесу.

Гіпотеза дослідження полягає в тому, що процес інвентаризації та його кінцевий результат залежить не тільки від досвіду та професійних якостей бухгалтера, а ще й від звичайного людського фактору – уважності, сконцентрованості, настрою обліковця та його реакції на зовнішні подразники, тобто між головними таргетами біхевіористичної теорії та професійною думкою користувачів облікової інформації є зв'язок, характер та відповідність якого буде визначено в ході виконання роботи.

Дослідження питань поведінкових теорій було проведено вченими, такими як Дж. Уотсон, Б.Д. Скіннер, Т.Р. Дікман, К. Друрі, Я.В. Соколов, Д. Фишер, К.Т. Девіне та іншими, і їх внесок є надзвичайно важливим. Однак,

дослідження в контексті інвентаризації запасів потребує подальшого дослідження через обмежену методологію, яка застосовується в цій галузі.

Мета кваліфікаційної роботи полягає у дослідженні впливу положень біхевіористичної теорії на процес інвентаризації запасів, а також розробка рекомендацій щодо удосконалення та оптимізації роботи обліковців під час такої інвентаризації.

Для досягнення мети було поставлено такі завдання:

- проаналізувати сутність та поняття «інвентаризації», її методик проведення та головні засади з відображення її результатів в обліку;
- розглянути вплив основних положень біхевіористичної доктрини на ефективність роботи бухгалтера та на сам процес формування «професійного судження» під час інвентаризації запасів;
- розробити бібліометричний аналіз залежності результатів процесу інвентаризації від положень біхевіористичної доктрини;
- детально дослідити та описати організаційно-економічну характеристику «ФОП Луговська Н.В» та сам процес організації внутрішнього обліку та інвентаризації запасів;
- надати рекомендації щодо оптимізації ефективності процесу інвентаризації запасів на «ФОП Луговська Н.В» на основі заходів біхевіористичного підходу.

Об'єктом кваліфікаційної роботи є процес інвентаризації запасів на «ФОП Луговська Н.В» з урахуванням основних таргетів біхевіористичної доктрини.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, практичних і методологічних аспектів організації інвентаризації, що базуються на ключових аспектах біхевіористичної теорії.

Методи дослідження. У відповідності до мети, поставлених завдань, об'єкту та предмету дослідження, вважаємо, що найбільш релевантним буде поєднати декілька методів та інструментів, зокрема: аналіз, синтез і логічне узагальнення – щодо теоретичних аспектів ролі з біхевіористичної

(поведінкової) теорії та процесу формування «професійного судження» під час проведення інвентаризації, що становить основу для подальших емпіричних досліджень в даному напрямку, а також при проведенні бібліометричного аналізу категорій «біхевіористика», «бухгалтерський облік»; порівняльний аналіз – під час реалізації контекстуальної, еволюційної та просторової кластеризації; а також програмні інструменти – VosViewer та Publish or Perish, Google Trends. Багатофакторність досліджень у бібліометричному аналізі досягається шляхом аналізу даних двох найбільших наукометричних баз даних: Scopus та Web of Science. Вони презентують академічні досягнення.

Інформаційною та правовою базою дослідження є законодавчі та нормативні акти, що регламентують порядок та методику складання звіту про фінансові результати, методичні матеріали, дані мережі Інтернет. Фактологічною основою проведеного дослідження є статті вітчизняних і зарубіжних учених, а також фінансова звітність «ФОП Луговська Н.В.».

РОЗДІЛ 1 БІХЕВІОРИСТИЧНА (ПОВЕДІНКОВА) ТЕОРІЯ В ПРОЦЕСІ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ЗАПАСІВ

1.1 Сутність, поняття, методика проведення інвентаризації запасів та відображення результатів її процесу в обліку

Систематична та правильно проведена інвентаризація є однією з найважливіших умов успішного та прибуткового функціонування будь-якого підприємства. Процес інвентаризації запасів є суттєвим, необхідним та обов'язковим елементом методу системи бухгалтерського обліку, адже виконує дві найважливіші функції – інформації та контролю, без яких стабільне функціонування підприємства просто не можливе. Необхідно підкреслити, що інвентаризація, як процес контролю, має бути систематичною, адже повинна повністю, регулярно та рівномірно забезпечити оцінку фактичної наявності відповідних елементів майна з наявністю, яка зазначена в облікових документах.

Саме через її важливість, необхідність та багатошаровість, процес інвентаризації запасів був розглянутий доволі значною кількістю вітчизняних та зарубіжних науковців, здобутки яких складають вагоме значення для покращення теоретичного підґрунтя, організаційної форми та подальших досліджень.

Заглиблюючись у ранні часи (1927 рік), звернемо увагу на думку Ф.Кільдофа, який розглядав «інвентаризацію» для власника і для держави в цілому як два різних поняття. Вчений писав, що під час цього процесу створюється досить складна організація проведення підрахунку майна в натурі, здійснюється підготовка й планування роботи багатьох людей, розробляються детальні інструкції - робота, яка покладає велику відповідальність на її виконавців та може показати багато помилок та навіть шахрайств [1]. Не можна не погодитись з думкою Ф.Кільфорда, проте, з того

часу поняття «інвентаризація» досліджував не один вчений, думки яких маємо за мету дослідити.

Розглянемо погляд Т.Лисиці – вітчизняної вченої, яка продовжила думку Ф.Кільфорда, а саме те, що «інвентаризація» є максимально ефективним інструментом контролю над відповідністю фактичної наявності активів тим даним, які відображені у фінансовій звітності [2].

Звертаючись до зарубіжних науковців В.Д. Новодворського, Н.Н. Клінова, Д.В. Назарова, які розглядали інвентаризацію запасів як певну послідовність практичних дій з документального підтвердження наявності, стану і оцінки цих ресурсів з метою забезпечення достовірності даних обліку і звітності, необхідно виділити їх головну думку, а саме мету цього процесу - реалізація контрольної функції обліку, яка дозволяє виявити випадки необґрунтованого зменшення запасів господарюючого суб'єкта [3].

С.Н.Полєнова розглядала «інвентаризацію запасів» більше як процедурне поняття, а саме етапами: підрахунок наявних ресурсів, їх опис, вимірювання, оцінка, зіставлення отриманих даних у натуральному або вартісному вимірах із даними поточного обліку для контролю його збереження [4]. Саме це і є «інвентаризацією запасів» за С.Н.Полєною.

Вітчизняний науковець В.Бардаш розглядав «інвентаризацію запасів» взагалі як юридичне поняття. Тобто на думку вченого, «інвентаризацією запасів» є певний процес перевірки та оцінки фактичної наявності запасів, кожен з яких має відповідну сукупність ознак (наявність розпорядчого документа, кількісних і якісних характеристик, реєстрації та оцінки) [5].

Для більш детального аналізу поняття «інвентаризації запасів» створена таблиця 1.1, яка наведена нижче.

Таблиця 1.1 – Визначення поняття «інвентаризація»

Вчений	Сутність поняття «інвентаризація»
З.Г.Бурчак [11]	Елемент методу бухгалтерського обліку, за допомогою якого забезпечується наявність облікових даних про запаси підприємства.
О.М.Гольцова [12]	Спосіб виявлення фактичної наявності запасів і звіряння його з даними бухгалтерського обліку.
В.В.Деречин, М.М.Кізім [13]	Перевірка в натурі наявності та стану запасів підприємства і звірка фактичної наявності з даними бухгалтерського обліку.
М.С.Пушкар [14]	Фактичне виявлення активів.
В.В.Сопко [15]	Процес, під час якого визначають фактичну наявність цінностей, виявляють відхилення від книг обліку і причини відхилень.
І.Д.Фаріон, І.В.Перезовова [16]	Перевірка фактичної наявності та стану запасу, яку здійснюють шляхом спостереження, вимірювання, реєстрації та порівняння отриманих даних з даними бухгалтерського обліку.

Підсумовуючи думки вчених, необхідно виділити спільне, а саме – «інвентаризація запасів» є методом контролю щодо фактичної наявності запасів та відповідності їх якості відповідно до даних бухгалтерського обліку.

Після аналізу досліджень поняття «інвентаризація запасів» вченими, необхідно звернутися до нормативних джерел, які регулюють цей процес в Україні на сьогоднішній день, а саме: Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, наказ Мінфіну від 02.09.2014 р. № 879; Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 10.08.2022 р.

Також за потрібне вважаємо звернутись до П(С)БО 9 «Запаси», який регулює питання пов'язані з запасами - активами, які утримуються для подальшого продажу (розподілу, передачі) за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, використання робіт та надання послуг, а також управління підприємством [7].

Відповідно до нормативів, які зазначені вище, під інвентаризацією запасів слід вважати процес перевірки активів підприємства та їх

документального підтвердження, які необхідні для забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності [6,7,8].

Інвентаризація запасів є надзвичайно важливим процесом, адже має на меті вирішити відповідні завдання, які є необхідними для адекватного функціонування підприємства. Нами виокремлено основні завдання інвентаризації, які наведено на рисунку 1.1.

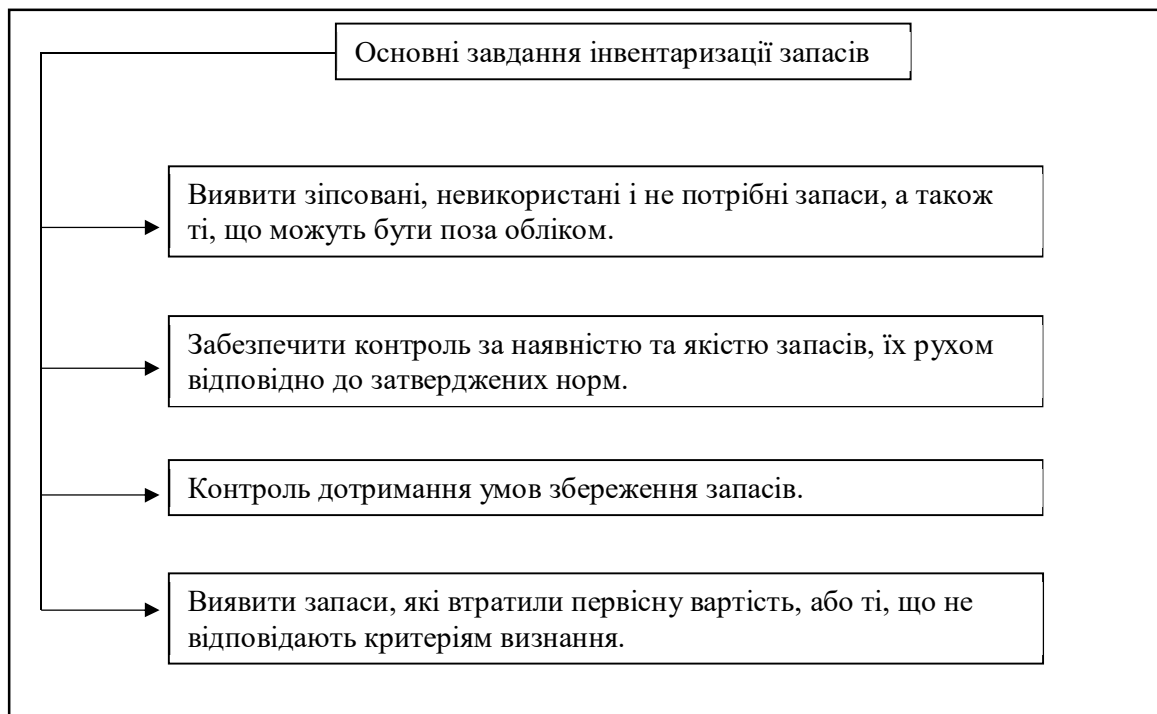

Рисунок 1.1 – Основні завдання інвентаризації запасів

Джерело: створено на основі [6,17,18,19]

Таким чином, на основі аналізу основних завдань інвентаризації запасів, пропонуємо власне авторське бачення цього поняття, а саме – порівняння фактичної наявності запасів з даними бухгалтерського обліку, а також - виявлення помилок та їх аналіз задля усунення умов, які їх спричиняють.

Для того, щоб досягти поставлену мету, проведення інвентаризації запасів вимагає наступних вимог, які є обов'язковими:

- комісійність – процес інвентаризації проводиться комісією, яка складається відповідно до розпорядження керівництва або вищого контролюючого органу;
- несподіваність – інвентаризація повинна бути раптовою для матеріально відповідальної особи (у разі виявлення правопорушення);
- цілісність процесу – інвентаризація повинна проводитись безперервно та уникати можливості наявності посторонніх осіб у місці, де вона проводиться. Якщо ж процес перевірки перериває обідня перерва, то приміщення замикається та опечатується, при цьому печатка знаходиться у голови інвентаризаційної комісії, а ключ – у матеріально відповідальної особи;
- реальність – в процесі інвентаризації, а саме під час виявлення нестач та залишків запасів, необхідна присутність усіх членів інвентаризаційної комісії. Суворо забороняється ставити підписи за тих учасників перевірки, які відсутні під час самої перевірки;
- документованість – кожен з запасів, який був перерахований, вимірний та оцінений повинен обов'язково бути оформленим у відповідних інвентаризаційних описах.

Треба підкреслити, що періодичність проведення інвентаризації запасів на підприємстві встановлює сам керівник [6]. Проте, відповідно до Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», підприємства повинні в обов'язковому порядку проводити інвентаризацію активів (в тому числі й запасів) перед складанням річної фінансової звітності задля надання достовірних даних [8]. Для підтримання повного розуміння та детального контролю, в міру потреби, за наказом керівництва, можуть проводитись місячні, кварталні та піврічні інвентаризації запасів. Також існують певні випадки, при яких проведення інвентаризації є обов'язковою (табл. 1.2).

Таблиця 1.2 – Випадки обов'язкового проведення інвентаризації запасів

№	Випадки	Дата проведення
1	Перед складанням річної фінансової звітності.	До дати балансу у відповідно зазначені терміни.
2	У разі встановлення фактів крадіжок або зловживань, псування запасів.	На день встановлення таких фактів.
3	У разі техногенних аварій, пожежі чи стихійного лиха.	На день після закінчення таких явищ.
4	У разі припинення діяльності установи.	Дата відсутня.
5	У разі переходу на складання фінансової звітності з національних на міжнародні стандарти.	Дата переходу.

Джерело: створене на основі [6,19,20]

Як можна побачити з таблиці, обов'язковість інвентаризації запасів залежить не лише від керівника, а й від певних обставин, що є важливим при прийнятті рішення щодо проведення цього процесу на підприємстві. Треба підкреслити, що інвентаризація запасів є не просто елементом методу бухгалтерського обліку, а ще й поетапним предметом контролю, а тому вважаємо за потрібне детально розглянути кожен етап цього багатозадачного процесу. Важливим є наявність логічного зв'язку між кожним з етапів, а їх виокремлення повинно повністю відповідати чинним законодавчим актам. Процес інвентаризації запасів можемо розділити на чотири стадії, під час яких відбувається дванадцять різних важливих процесів (див.рис.1.2).

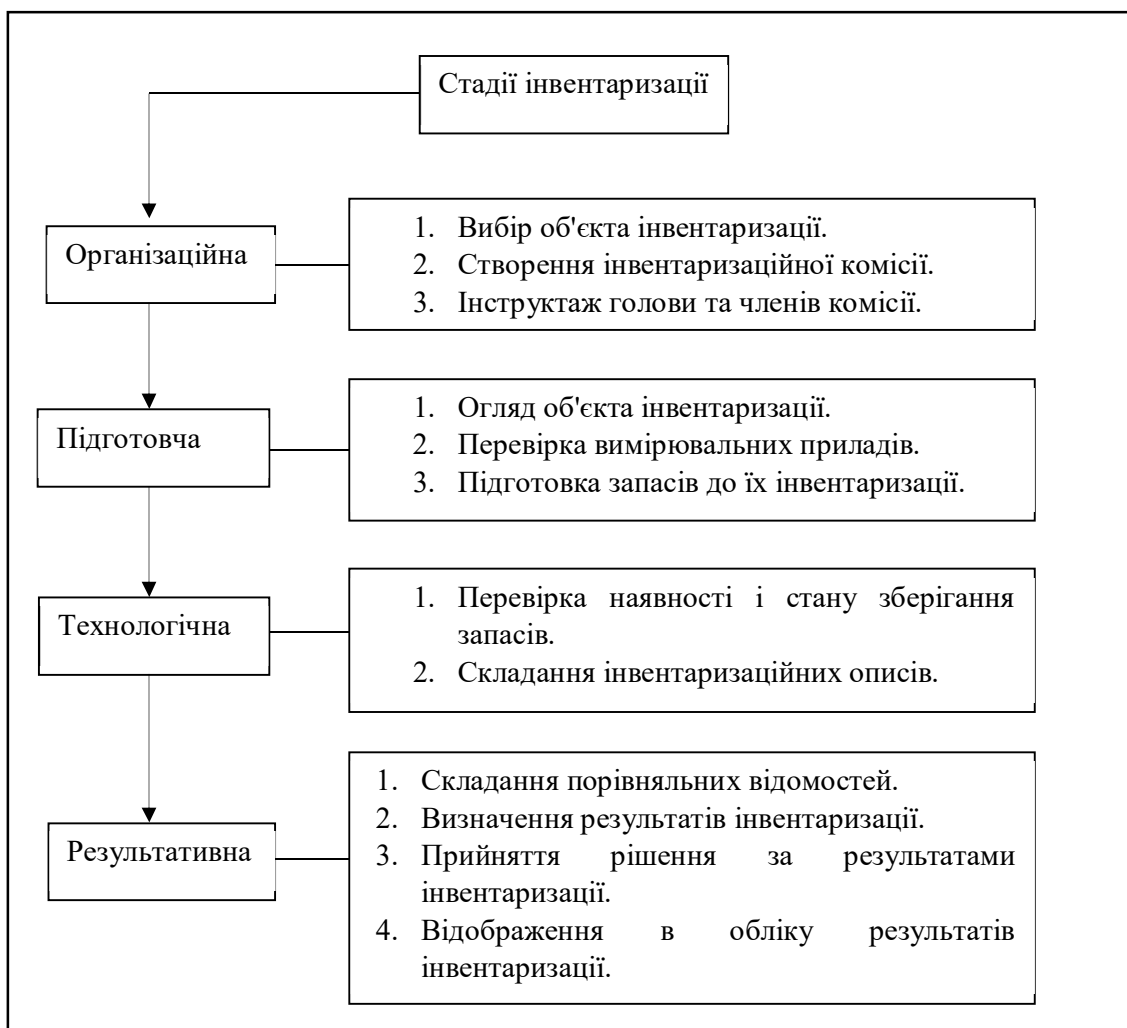

Рисунок 1.2 – Стадії інвентаризації запасів

Джерело: створено на основі [17,20]

Розглядаючи першу організаційну стадію, треба додати, що інвентаризаційну діючу комісію створює сам керівник, включаючи до неї працівників підприємства та обов'язково – головного бухгалтера. Підставою для створення цієї комісії є наказ керівника, який повинен включати перелік конкретно зазначених об'єктів перевірки, дату початку та завершення робіт, порядок відображення їх результату в обліку. Потрібно підкреслити, що постійна комісія є дійсною цілий рік, проте за необхідності керівник має право створити робочу інвентаризаційну комісію, яка може складатися з механіків, інженерів, кондитерів – тих працівників, які добре розуміють об'єкт

інвентаризації та ціни. Очолити інвентаризаційну комісію повинен керівник, для головного бухгалтера це є неможливим.

Друга стадія є підготовчою. Під час неї комісія перевіряє прибутково – видаткові документи, які є підставою для визначення залишків за даними бухгалтерського обліку перед початком інвентаризації. На всіх цих документах голова комісії зазначає «до інвентаризації на (дата)». Дуже часто працівники підприємства для покращення свого робочого місця використовують особисті речі, що може викривити результати інвентаризації. Для того, щоб все правильно порахувати, всі особисті речі слід включати до інвентаризаційних описів, проте обліковувати на позабалансовому рахунку 02 «Активи на відповідальному зберіганні». Також є обов'язковим перед початком самого процесу інвентаризації запасів взяти письмову розписку про це з матеріально відповідальної особи (приклад заповнення розписки МВО наведено в Додатку Б1).

Третя технологічна стадія є основною стадією самої перевірки. Весь процес контролю фактичної наявності запасів, а саме – зважування, перерахунок, обмір, проводиться обов'язково при наявності матеріально відповідальних осіб та лише у місцях зберігання цих активів. Результати інвентаризації запасів оформлюються інвентаризаційним описом, який складають в момент виявлення кожного з фактичних залишків запасів у натуральному виразі, за кожним окремим складом, за які відповідають матеріально відповідальні особи. У цьому описі обов'язково зазначають найменування запасів, номенклатурні номери, їх тип, сорт, розмір та інші важливі показникові відмінності. У кінці інвентаризаційного опису повинні підписатися усі члени комісії та матеріально відповідальні особи. Приклад заповнення опису див. у Додатку Б2. Треба додати, що окрім затвердженої форми, підприємство має право використовувати довільний Інвентаризаційний опис запасів.

Після заповнення описів їх передають до бухгалтерської служби, де потім відбувається їх аналіз та перевірка з тими даними, які зазначені в

бухгалтерському обліку. Проте, існують ситуації, при яких фактичні дані не відповідають обліковим, що говорить про невідповідність, а саме наявність нестач – фактична наявність менше облікової, або надлишків запасів – перевищення фактичних над бухгалтерськими даними.

Причиною нестач можуть бути наступні ситуації:

- 1) фізико – хімічні властивості – всихання, випаровування, бій – тобто такі, що є неминучими через властивості самого активу;
- 2) погрішності вимірювання – через не точну роботу вимірювальних приладів;
- 3) ненавмисні помилки – незначні описки у первинних документах, арифметичні помилки, неточності в округленні;
- 4) навмисні помилки – виникають через шахрайства та зловживання.

Нестачу запасів та втрати від їх псування списують з балансу на 947 рахунок, однак при цьому ці витрати переносять на рахунок винних осіб, якщо ж вони не встановлені – на позабалансовий рахунок 072.

Якщо ж розглядати ситуацію з надлишком запасів, то її наявність є ознакою допущених раніше помилок. Для того, щоб правильно відобразити надлишок запасів в обліку, необхідно для початку визначити причини їх виникнення, які можуть бути наступними:

– був відсутній первинний документ і як наслідок неможливість встановити факт отримання запасу. У цьому випадку при виявленні запасів, необхідно їх оприбуткувати наступним чином: на дебет рахунків 20-28 з кредитом субрахунку 719 «Інші доходи від операційної діяльності» за чистою вартістю реалізації (у разі планування їх продажу) або за оцінкою їх можливого використання. Треба підкреслити, що оприбуткування надлишків запасів у цьому випадку не підлягає оподаткування ПДВ;

– запас начебто списали, але фактично не використали. У цьому випадку ніяких доходів підприємство не має, адже це фактично не є надлишком, а звичайною помилкою, яку можна виправити за допомогою методу «червоне сторно»;

– є присутній первинний документ на оприбуткування запасу, проте фактично його не оприбуткували. У цьому випадку запаси оприбутковуються в загальному порядку, а саме: дебет рахунків 20-28 і кредит субрахунків 631, 632 або 685, дохід при цьому не відображається;

– пересортиця – це виникнення надлишку одних запасів за умови нестачі інших. У цій ситуації виникає необхідність у проведенні взаємозаліку нестач та надлишків запасів, проте за наступних умов: виникла пересортиця запасів в тотожній кількості та з однаковою назвою, нестачі та надлишки виникли в один період та в однієї матеріальної особи.

Якщо ж за підсумками інвентаризації запасів розбіжності виявлені, тоді обліковим працівникам необхідно скласти порівнювані відомості (приклад заповнення у Додатку В), в яких вони співставляють дані бухгалтерського обліку з фактичними даними, виявляють пересортування і визначають підсумкові нестачі на надлишки. Таку відомість бухгалтер має складати не менш ніж у двох вимірниках.

Остання стадія є результативною в процесі інвентаризації запасів, оскільки під час неї інвентаризаційна комісія здійснює контроль щодо правильності складеної порівняльної відомості бухгалтерської служби. Також на цьому етапі комісія аналізує всі надані письмові пояснення матеріально відповідальних осіб за всіма виявленими нестачами і встановлює їх причину. На основі цього комісія складає висновки і пропозиції у Протоколі інвентаризаційної комісії, де детально наводяться причини недостач, винні особи та заходи, які вжито відповідно до них.

Отже, процес інвентаризації є надзвичайно важливим та необхідним для будь-якого підприємства. Цей процес дозволяє здійснити аналіз якості запасів та перевірити фактичну наявність необхідних елементів, які є ключовими для ефективного функціонування підприємства. Контроль за запасами є обов'язковою умовою для забезпечення конкурентоздатності підприємства та максимізації його прибутку. Процес інвентаризації дозволяє уникнути втрат,

виявити неправильно внесені дані у систему обліку та забезпечити точність і достовірність інформації щодо наявності запасів.

1.2 Біхевіористична (поведінкова) теорія, вплив її основних положень на ефективність роботи бухгалтера та на процес формування «професійного судження» під час інвентаризації запасів

Для правильного та точного дослідження впливу біхевіористичної теорії на вже розглянутий процес інвентаризації запасів, пропонуємо детально проаналізувати суть поведінкової доктрини, її основні положення. Для цього необхідно звернутись до визначення цього поняття різними науковцями в різні часи.

Психолог Джон Уотсон є засновником біхевіоризму і вніс важливий внесок у цю теорію. Згідно з його теорією, можна не просто передбачити дії людини, але навіть керувати ними, якщо використовувати відповідні методи дослідження поведінки. Такі погляди на людину, як тілесну істоту без духовного аспекту, поділяв англійський філософ Томас Гоббс. Інші вчені також підтримували ці погляди та розвивали їх, що дало підстави для зміцнення біхевіористичної течії (див.рисунок 1.3).

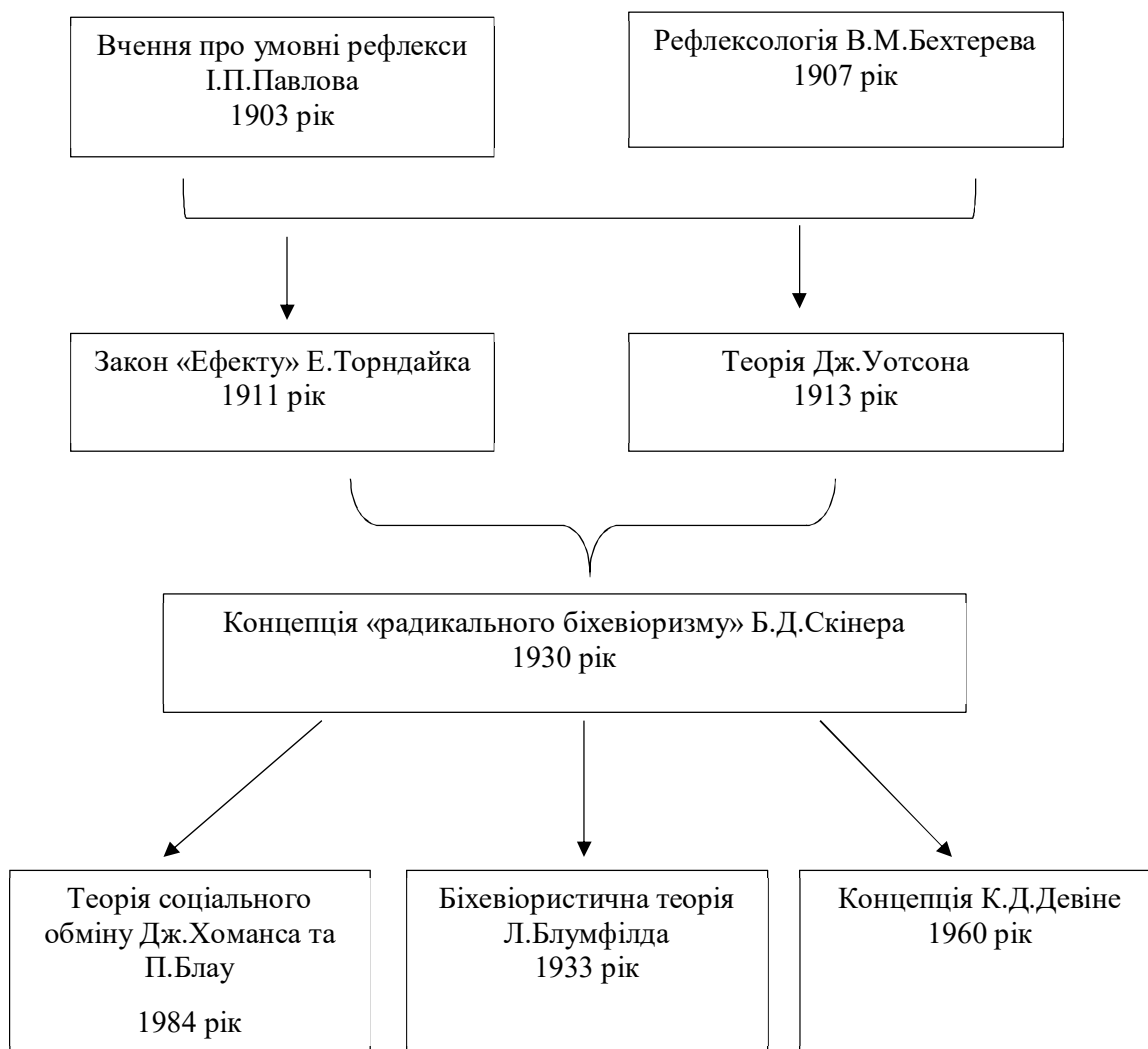

Рисунок 1.3 - Етапи формування поведінкової доктрини та їх представники

Джерело: розроблено автором на основі даних [33]

Рисунок демонструє, що першими кроками у формуванні біхевіористичної течії були дослідження рефлексів І.П.Павлова та В.М.Бехтерева, які вивчали взаємозв'язок між факторами та реакціями організмів на них. Подальший розвиток поведінкової доктрини відбувався під керівництвом Е.Торндайка, який у 1911 році відкрив закон "Ефекту". Це дослідження показало, що людина має тенденцію повторювати дії, які приносять задоволення, та уникати тих, що призводять до негативних наслідків. Втім, засновником біхевіоризму вважається Дж.Уотсон, оскільки

його праця "Психологія з точки зору біхевіориста" (1913 рік) систематизувала попередні досягнення і визначила біхевіоризм як самостійну науку. Ці досягнення стали основою для розвитку "радикального біхевіоризму" під керівництвом Б.Д. Скіннера, який стверджував, що прийняття рішень людиною залежить не лише від зовнішніх, але й від внутрішніх факторів. Варто зазначити, що цю теорію підтримали багато вчених, і тому її розвиток можна спостерігати і в інших галузях науки.

Що стосується бухгалтерського обліку та аналізу, то основним представником біхевіоризму є К.Д. Девіне, який стверджував, що облік, в першу чергу, - це поведінка бухгалтера за різних умов та обставин [20].

Погоджуючись з вченими, виділимо основні позиції біхевіористичної теорії:

- біхевіоризм досліджує поведінкові реакції всіх живих істот;
- дії людини вивчаються тільки за допомогою спостереження за ними;
- всі психічні, інтелектуальні та фізіологічні дії диктуються поведінкою;
- всі дії живих істот є відповідною реакцією на зовнішні тригери;
- якщо заздалегідь визначити зовнішній «подразник», то можна вгадати подальшу поведінку людини;
- точне прогнозування поведінки є основним завданням біхевіоризму;
- можна впливати або контролювати поведінку будь-якої людини;
- всі поведінкові реакції купуються з досвіду або дістаються у спадок від предків;
- вміння розробляються завдяки рефлексам, здатність мислити або говорити - це набуті навички;
- на психіку живої істоти впливає оточення і умови життя;
- емоції виникають у відповідь на позитивні або негативні тригери навколишнього світу [20].

Можна стверджувати, що поведінкова теорія має застосування в різних сферах діяльності, включаючи бухгалтерський облік, адже у цій галузі

основну роботу виконують обліковці, які є головними суб'єктами біхевіористичної доктрини. Тому, можна з упевненістю стверджувати, що при проведенні інвентаризації запасів, що є складовою методу бухгалтерського обліку, можна застосовувати основні принципи поведінкової теорії з метою поліпшення цього процесу.

Як вже згадувалося раніше, процес інвентаризації запасів є складним, вимагає вирішення багатьох завдань і має монотонний характер. Однак, правильність його результатів в основному залежить від обліковця, оскільки це головний виконавець роботи. Варто зазначити, що успішність процесу не обмежується лише знаннями, навичками і досвідом обліковця, вона також залежить від робочої атмосфери, ергономічних принципів, відношень з керівництвом та інших факторів.

Метою біхевіористики при інвентаризації запасів є дослідження та застосування поведінкових теорій і принципів для оптимізації цього процесу. Біхевіористичний підхід ставить на перший план спостереження та аналіз конкретних дій і реакцій людей, які беруть участь у інвентаризації запасів. Що стосується завдань біхевіористики при інвентаризації запасів, то можна виділити наступні:

- вивчення поведінкових аспектів учасників інвентаризації: аналіз їх дій, реакцій, мотивації та способів взаємодії під час проведення процедури;
- використання поведінкових методів та технік для покращення ефективності і точності інвентаризації запасів. Це може включати застосування позитивного підкріплення, контролювання зовнішніх стимулів, моделювання прикладного поведінку та інші підходи;
- розробка оптимальних стратегій організації та планування інвентаризації запасів на основі аналізу поведінкових факторів і врахування особливостей учасників процесу.

Слід підкреслити, що головна концепція біхевіористики зазначає, що зовнішні фактори прямо та передбачувано впливають на робочий процес та професійний розвиток обліковця. Згідно з основами цієї доктрини,

пропонується розділити роботу обліковця під час інвентаризації запасів на реагентний (респондентний) та операційний (оперантний) етапи, з метою розробки дій для поліпшення цього процесу.

Респондентна поведінка відображає взаємозв'язок між стимулом та реакцією, що призводить до певного результату. Наприклад, нервова реакція відповідно до значної розбіжності у фактичних залишках між попередньою і поточною інвентаризацією. З іншого боку, оперантна робота залежить від результату і контролюється його наслідками. Наприклад, помилки в результатах інвентаризації призводять до спотворення даних і накладання штрафів, що змушує обліковця бути уважним і зосередженим. Також важливою є систематичність, оскільки при негативних наслідках роботи працівник буде прагнути уникати умов, що призвели до таких наслідків у майбутньому.

Для того, щоб врегулювати оперантну поведінку, необхідні зовнішні та внутрішні дії, як з боку керівництва, так і з боку самого бухгалтера:

- зовнішні: гідна заробітна плата, надбавки, інші подяки;
- внутрішні: уважність, сконцентрованість самим обліковцем.

Регулювання респондентної поведінки під час інвентаризації запасів представляє собою складніший процес, оскільки зовнішні стимули можуть викликати різноманітні рефлексивні реакції, які впливають на обліковця. Однак ці реакції можуть бути однозначними та, за можливістю, контрольованими. На нашу думку, більш значущими є саме "внутрішні" характеристики стану бухгалтера. Також, вважаємо за потрібне запропонувати наступні дії для покращення процесу інвентаризації запасів:

- внутрішні – зниження рівня нервовості, дії емоцій;
- зовнішні – недопущення втомленого обліковця до перевірки, надання більше відпочинку та встановлення адекватного терміну для проведення інвентаризації.

Треба додати, що важливу роль тут становлять ситуації «підкріплень» і «покарань», які є фактором мотивації для успішної інвентаризації запасів на

підприємстві. Ключовим аспектом тут є правильність обраного методу, оскільки від нього й залежить кінцевий результат (див.рис.1.4).

Рисунок 1.4 – Схема підкріплення в оперантній поведінці

Джерело: розроблено автором на основі даних [20]

Як можна побачити з рисунку, виділяють два види покарань – позитивне, наприклад – штраф за помилку, та негативне – позбавлення премії.

Підкріплення теж можуть бути двох видів: позитивне: наприклад – за правильну та вчасно виконану роботу обліковець отримує надбавку чи іншу подяку; негативне: у випадку втечі прикладом може бути зменшення навантаження на бухгалтера у вигляді помічника при перевірці чи збільшення часу перевірки, у випадку активного уникнення – постійне підвищення кваліфікації, довший відпочинок для уникнення помилок.

Потрібно додати, що наведені вище фактори прямо та однозначно впливають на результат інвентаризації запасів такою ж мірою, як і знання

бухгалтерського обліку та необхідних нормативних документів. Важливим також є взаємозв'язок цих суб'єктивних та об'єктивних факторів, оскільки другі чинники можуть бути більш значущими, бо мають стабільне підґрунтя, при цьому перші мають людську природу і не залежать від знань. Також максимально важливим є зв'язок внутрішніх та зовнішніх факторів, оскільки «внутрішній» світ обліковця будується під впливом навколишнього середовища та навпаки – об'єктивність його суджень та, як результат – правильність рішення, певним чином залежить від знань бухгалтера, його стресостійкості.

Також слід додати, що велику роль при інвентаризації становлять суб'єктивні чинники, а саме - морально-етичні цінності бухгалтера, нехтування яких призводить до обману користувачів інформації та оприлюднення недостовірних даних.

Підсумовуючи все вище зазначене, можна сміливо стверджувати, що результат інвентаризації запасів, а саме - професійне судження обліковця, прямо та безпосередньо залежить від основних положень біхевіористичної доктрини.

1.3 Бібліометричний аналіз залежності результатів процесу інвентаризації від таргетів біхевіористичної доктрини

Біхевіористична теорія може знайти застосування в системі бухгалтерського обліку, щоб досліджувати та розуміти поведінку людей при прийнятті рішень щодо фінансової звітності та операцій. Ця теорія ґрунтується на припущенні, що поведінка людини залежить від сприйняття навколишнього середовища та очікуваних наслідків від її дій. В контексті бухгалтерського обліку, біхевіористична теорія може бути використана для розуміння та передбачення поведінки користувачів фінансової звітності і розробки стратегій, які стимулюють користувачів до більш ефективного використання фінансової інформації.

Тому, важливо провести дослідження наукового середовища щодо біхевіористики, бухгалтерського обліку, інвентаризації та їх взаємозв'язку в контексті сучасних викликів. Це завдання можна успішно виконати, використовуючи інструменти бібліометричного аналізу.

У процесі дослідження використовується кілька специфічних бібліометричних інструментів, включаючи вбудовані інструменти Scopus і Web of Science, VosViewer, Publish or Perish і Google Trends (таблиця 1.3).

Також були використані наступні загальнонаукові методи дослідження: аналіз, синтез і логічне узагальнення – щодо теоретичних аспектів ролі з біхевіористичної (поведінкової) теорії та процесу формування «професійного судження» під час проведення інвентаризації, що становить основу для подальших емпіричних досліджень в даному напрямку, а також при проведенні бібліометричного аналізу категорій «біхевіористика», «бухгалтерський облік»; порівняльний аналіз – під час реалізації контекстуальної, еволюційної та просторової кластеризації.

Таблиця 1.3 – Специфічні бібліометричні інструменти та їх використання в поточному дослідженні

Інструмент	Сучасні особливості дослідження
Вбудовані інструменти Scopus від Elsevier (SciVal) та вбудовані інструменти Web of Science від Clarivate Analytics	Попередній аналіз публікацій в кожній предметній області, з подальшим імпортом даних для створення бібліометричних карт в VOSViewer
VosViewer	Кластерний аналіз «Co-occurrence» та «co-authorship», побудова візуалізаційних карт
Google Trends	Аналіз інтернет-запитів, визначення ключових слів
Publish or Perish	Попередній аналіз публікацій у Google Scholar у межах найбільш цитованих видань

Багатофакторність досліджень у здійсненому бібліометричному аналізі досягається шляхом аналізу даних двох найбільших наукометричних баз даних: Scopus та Web of Science. Вони презентують академічні досягнення.

Кожен пошуковий запит в рамках мета-аналізу формувався за допомогою логічного оператора AND.

Пошукові запити наведені в таблиці 1.4 здійснені за допомогою вбудованих інструментів в БД Scopus, WoS та Google Scholar (інструментарій Publish or Perish) були попередньо відфільтровані виключно за параметром наукової роботи та періодом за 1991-березень 2023 роки.

Таблиця 1.4 – Статистичний аналіз біхевіористики в науковій літературі

Пошуковий запит	Scopus		WoS		Publish or Perish	
	Кількість наукових праць	Кількість цитувань	Кількість наукових праць	Кількість цитувань	Кількість наукових праць	Кількість цитувань
behaviorism	2811	18245	1369	14257	4861	21564
Behaviorism AND accounting	13	410	143	2156	2484	4587
Behaviorism AND finance	8	31	9	10	105	1254
Behaviorism AND control	324	10321	160	3003	357	5789

Джерело: побудовано за допомогою вбудованого інструментарію WoS, Scopus та Publish or Perish

На підставі даних, представлених у таблиці 1.4, можна зробити висновок, що біхевіоризм - це психологічна теорія, яка була популярна у період з 20-х до 50-х років XX століття, але пізніше втратила свою популярність через критику та появу інших підходів до психології. Біхевіоризм знаходить застосування не тільки в психології, але і в інших галузях, таких як педагогіка, маркетинг, кримінальна психологія і, включає, бухгалтерський облік. Останні статті, присвячені біхевіористичній теорії, зазвичай акцентуються на її історії та взаємодії з іншими теоріями, або на її застосуванні у практичній психології, наприклад, у поведінковій терапії. На сьогоднішній день біхевіоризм залишається предметом академічних досліджень і статей, але не є однією з основних теорій в бухгалтерському обліку. Аналізовані статті зазвичай розглядають історію розвитку

біхевіористичної теорії або її взаємодію з іншими теоріями, а не актуальність її використання як самостійної теорії в бухгалтерському обліку та при проведенні інвентаризації.

Деякі висновки, зроблені під час аналізу найбільш актуальних статей, свідчать про те, що біхевіористика залишається актуальною та продовжує привертати увагу дослідників з усього світу. Зростання кількості публікацій з ключовим терміном "біхевіористика" може бути пояснене появою нових методів дослідження, які дозволяють більш глибоко вивчати людську поведінку, а також розвитком нових технологій, які дозволяють застосовувати біхевіористські концепції на практиці.

Втім, обсяг публікацій, присвячених взаємодії біхевіористики та бухгалтерського обліку, є незначним, що свідчить про потребу у подальшому детальному дослідженні в цій області.

Також варто зазначити, що через відсутність точного англomовного еквівалента для терміна "інвентаризація", для аналізу було використано термін "control". Проте, результати показали, що серед 324 публікацій в Scopus не було знайдено тих, що безпосередньо стосуються аналізу біхевіористичної теорії в контексті інвентаризації або внутрішнього контролю на підприємстві.

На рисунку 1.5 представлена динаміка публікацій на тему «біхевіористика» в наукометричних базах даних Scopus та WoS за 1991-березень 2023 роки.

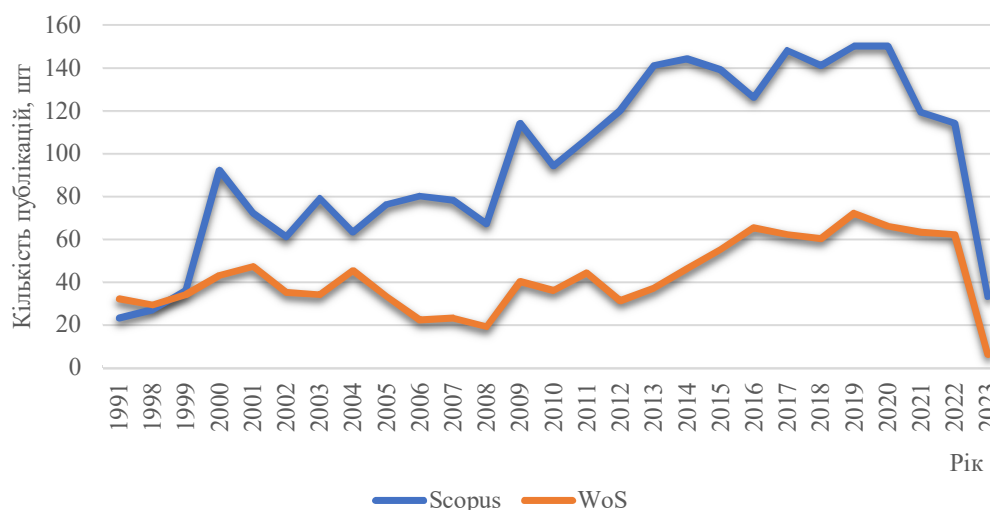

Рисунок 1.5 – Динаміка опублікованих статей за 1991 – березень 2023 рр. на тему «біхевіористика», кількість статей

Джерело: побудовано на основі даних WoS та Scopus

Як можна побачити з рисунку 1.5, з 1991 по 2008 роки спостерігалось послідовне зростання кількості наукових публікацій, які присвячені дослідженню біхевіористики. У 2019-2020 роках був зафіксований пік інтересу до даної теми (річна кількість публікацій в три рази перевищила показники 2008 року). Варто зазначити, що невелика кількість публікацій у 2023 році пояснюється тим, що дані були взяті тільки за перші три місяці цього року.

Щоб підтвердити, поступальність руху наукового інтересу щодо біхевіористики були використані інструменти Google Trends для аналізу частоти звернень інтернет-користувачів на зазначену тему. Таким чином, рисунок 1.6 характеризує динаміку запитів користувачів щодо «біхевіористики» у світі за 2017- 2022 роках.

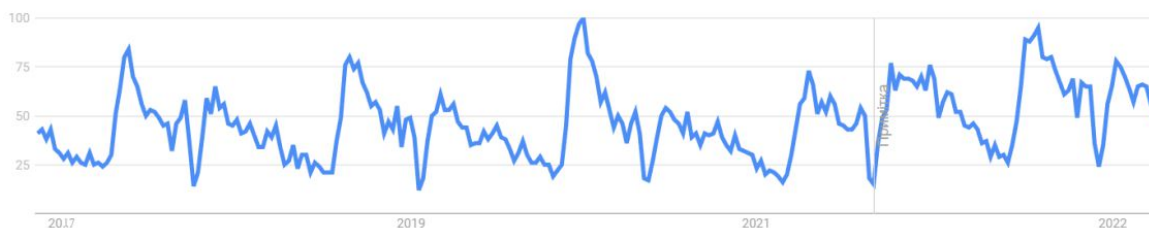

Рисунок 1.6 – Підсумки Google Trends запитів користувачів Інтернету на тему «біхевіористика», у світі за 2017 – 2022 рр.

Джерело: створено за допомогою інструментарію Google Trends

Таким чином, аналіз даних, наведених на рисунку 1.6, дозволяє зробити висновок, що пік інтересу користувачів мережі Інтернет до проблеми біхевіористики припав на 2020 рік, що співпадає з піком інтересу науковців за даними рисунку 1.5. На цьому графіку представлена не просто сума, а масштаб запитів користувачів Інтернету: максимальна кількість запитів за аналізований період отримала 100 балів (2020 рік), тоді як бали за решту спостережень були розраховані порівняно з максимальним значенням.

Під час наступного етапу бібліометричного аналізу було використано програмне забезпечення VOSviewer для побудови та візуалізації карт на основі даних, отриманих з бази даних Scopus. Це дозволило формалізувати змістово-контекстуальний аспект дослідження біхевіористики та визначити її зв'язок з бухгалтерським обліком, зокрема з процесом інвентаризації. Для відбору відповідних публікацій використовувалися ключові слова, зокрема основним поняттям була «біхевіористика» («behaviorism»). Результати цього блоку бібліометричного аналізу представлені на рис. 1.7.

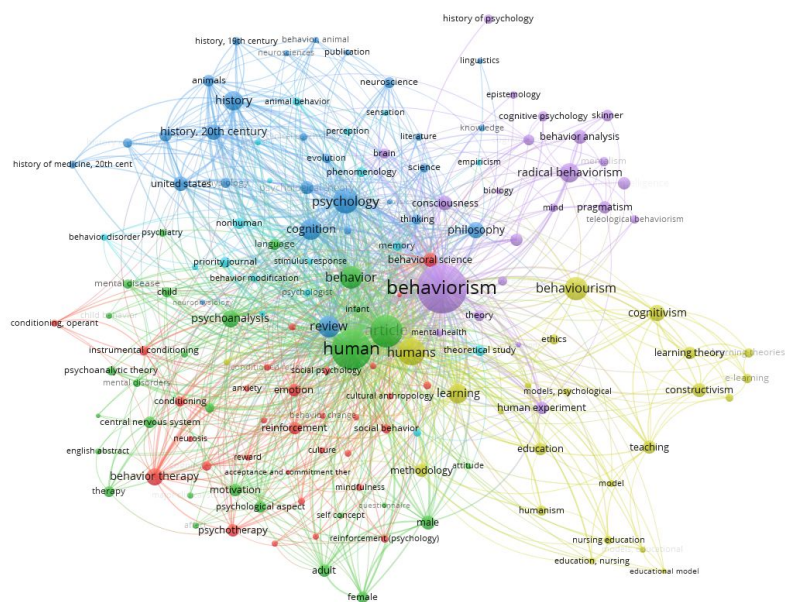

Рисунок 1.7 – Ідентифікація взаємозв'язку біхевіористики з іншими ПОНЯТТЯМИ

Джерело: створено з використанням VOSviewer

Для більш детального дослідження наукових тем в області «біхевіористики» («behaviorism») було використано метод аналізу повторного використання ключових слів, відомий як «keyword co-occurrence» або аналіз спів виникнення ключових слів. Цей метод дозволяє побудувати візуалізаційну карту семантики, використовуючи техніку контент-аналізу. Таким чином, ми можемо встановити «когнітивну структуру досліджуваної проблематики» та ідентифікувати ключові теми, пов'язані з нею.

На основі бібліометричного аналізу відповідних наукових публікацій, індексованих у базі даних Scopus, та використання програмного забезпечення VOSviewer була побудована карта зв'язків поняття «біхевіористика» з іншими категоріями. На цій карті виділено 6 кластерів, які позначені зеленим, червоним, жовтим, синім, рожевим, фіолетовим та помаранчевим кольорами. Додамо, що більший діаметр кола вказує на вищу частоту згадування відповідного поняття як ключового слова в наукових статтях, індексованих у базі даних Scopus.

В результаті аналізу було використано 150 одиниць об'єктів (аналізованих ключових слів), які утворили:

- 6 кластерів (табл. 1.5);
- 4737 зв'язків (в даному виді аналізу це спільне входження ключових слів);
- 16837 зв'язків загальної міцності з'єднань (в даному виді аналізу це кількість публікацій, в яких два терміни використовуються разом).

Таблиця 1.5 – Характеристика бібліографічних кластерів на основі аналізу «співпадіння ключових слів» за допомогою VOSviewer

Характеристика кластера	Змістовні характеристики та приклади основних ключових слів
Кластер 1 (червоний): 31 одиниця об'єктів	Біхевіористика як частина теорії психології. Приклади ключових слів: поведінкова теорія, адаптація, когнітивна терапія, соціальна психологія, тощо.
Кластер 2 (зелений кластер): 28 одиниць об'єктів	Зв'язок біхевіористики та поведінкової теорії особистості. Приклади ключових слів: поведінкова теорія, поведінка, особистість, людина тощо.
Кластер 3 (синій): 28 одиниць об'єктів	Теорія біхевіористики в еволюційному процесі. Приклади ключових слів: поведінка, наука, еволюція, ментальне здоров'я, історія, історія медицини.
Кластер 4 (жовтий): 23 одиниці об'єктів	Біхевіористика як ключова складова освітнього процесу. Приклади ключових слів: онлайн-навчання, освіта, етика, освітні теорії, студент, викладач, тощо
Кластер 5 (фіолетовий): 22 одиниць об'єктів	Становлення біхевіористичної теорії. Приклади ключових слів: біхевіористики, біхевіористичної теорії, вербальна та невербальна біхевіористика.
Кластер 6 (блакитний): 18 одиниць об'єктів	Зв'язок біхевіористики та інших наукових напрямів. Приклади ключових слів: психологія, медицина, маркетинг, фінанси

Джерело: сформовано авторами

Узагальнення результатів змістово-контекстуального блоку бібліометричного аналізу дозволило відзначити, що основні кластери орієнтовані на виявлення взаємозв'язків біхевіористикою поведінковою теорією та психологією. Між виявленими кластерами існують перетини і взаємозв'язки, оскільки всі вони взаємопов'язані. Аналогічні висновки можна зробити і з даних на рис. 1.8.

В контексті цього дослідження особливу вагу має шостий кластер, який відображає взаємозв'язок біхевіористики з іншими науками та науковими напрямками. Біхевіористична теорія відіграє важливу роль в різних наукових дисциплінах, включаючи економіку та психологію. В контексті бухгалтерського обліку, біхевіористична теорія допомагає розуміти, як бухгалтери приймають рішення та взаємодіють з іншими учасниками облікового процесу. Проте, варто відмітити, що дослідження, що зосереджуються на взаємозв'язку біхевіористики з бухгалтерським обліком, є обмеженими, що підкреслює потребу у подальшому розвитку теоретичних досліджень з цієї тематики. Особлива увага має бути приділена впливу основних положень біхевіористичної теорії на ефективність роботи бухгалтерів та процес формування «професійного судження» під час проведення інвентаризації. Хоча дослідження з біхевіористики включають шість різних напрямків, ключовим серед них є вивчення впливу основних положень біхевіористики на організацію роботи бухгалтерів і процес формування «професійного судження» під час проведення інвентаризації.

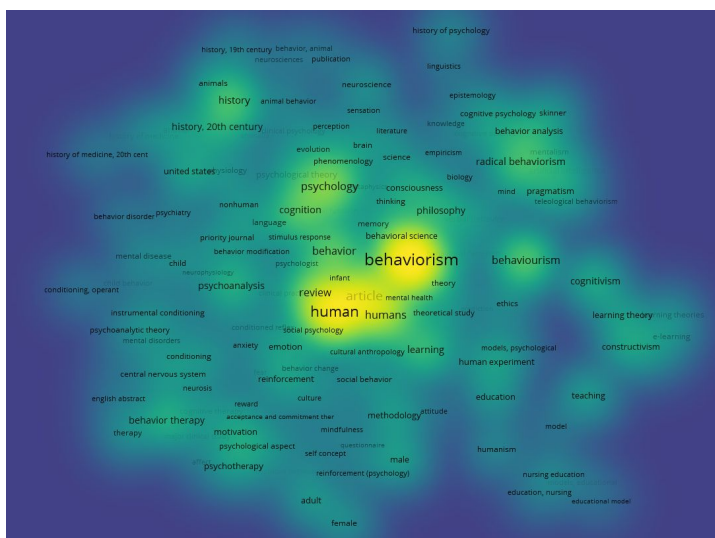

Рисунок 1. 8 – Карта щільності зв'язків між поняттями в контексті дослідження біхевіористики на основі публікацій у наукометричній базі даних Scopus

Джерело: побудований авторами за допомогою VOSviewer

На рисунку 1.8 градієнт від зеленого до жовтого характеризує зростання щільності зв'язку між ключовими словами. Отже, можна зробити висновок, що одна й та сама економічна категорія найчастіше зустрічається в дослідженнях, пов'язаних з обраним питанням і мають вищу ступінь зв'язку з іншими поняттями. За даними рисунку 1.8 можна зробити висновок про високу щільність зв'язку понять «біхевіористика» та «психологія» та «поведінкова теорія».

У контексті розширення еволюційно-часової перспективи даного дослідження доцільно проаналізувати результати контекстуально-часового блоку бібліометричного аналізу, в якому основні змістовні детермінанти дослідження з питань біхевіористики ранжуються за часом. Градієнт на малюнку змінюється від синього – найдавніших досліджень, до жовтого – сучасних наукових публікацій.

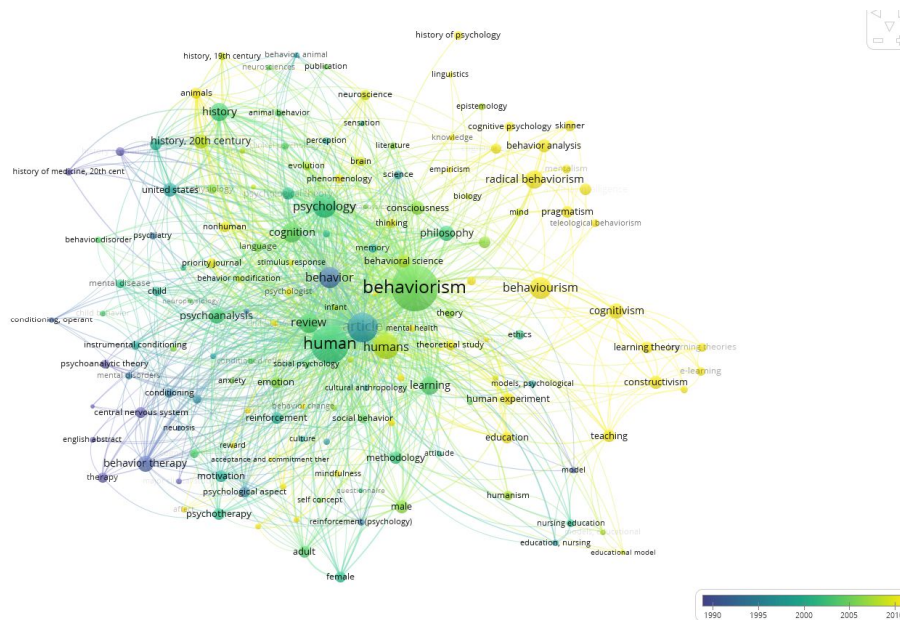

Рисунок 1.9 – Карта візуалізації контекстуально-часового виміру дослідження проблематики біхевіористики, опублікованих у виданнях бази даних Scopus

Джерело: побудований авторами за допомогою VOSviewer

В результаті аналізу контекстуально-часового блоку досліджень біхевіористики було виявлено шість основних етапів, на яких змінювався акцент у цій сфері. Перші три етапи (1991-2005 рр.) були присвячені розгляду сутності біхевіористики і її ролі у формуванні теорії психології. З 2005 по 2010 роки дослідники цікавилися застосуванням біхевіористичної теорії на практиці. З 2015 року і до сьогоднішнього часу біхевіоризм знайшов застосування не лише у психології, але й у інших галузях, таких як педагогіка, маркетинг, кримінальна психологія та особливо в бухгалтерському обліку.

У контексті продовження часового контексту бібліометричного аналізу досліджень біхевіористики доцільно також проаналізувати його просторову складову (рис. 1.10).

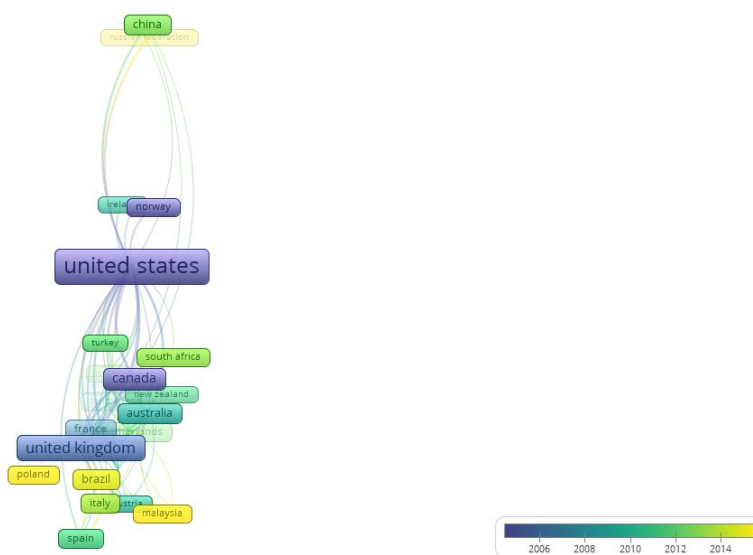

Рисунок 1.10 – Просторова складова бібліометричного аналізу поняття біхевіористики

Джерело: побудований авторами за допомогою VOSviewer

В результаті просторово-часового виміру бібліометричного аналізу було встановлено, що дослідження з питань біхевіористики прослідковуються у різних країнах світу протягом певних часових періодів, і кожен період має свої географічні центри. Загалом можна виділити такі закономірності: з 1991 по

2008 рр. інтенсивність досліджень була високою в Канаді, США, Великобританії та Норвегії; з 2008 по 2012 рр. активність перемістилася до Німеччини та Франції; з 2012 по 2017 рр. домінували Іспанія, Турція та Нова Зеландія; з 2018 року і до сьогодні дослідження активно проводяться у країнах Африки, Польщі, Італії та Бразилії.

Варто зазначити, що хоча Україна не представлена на рисунку 1.10, аналіз просторово-часового виміру бібліометричного аналізу в Україні показав, що дослідницька активність в галузі біхевіористики розпочалася у 2007 році, а кількість наукових публікацій досягла свого піку у 2020 році.

Разом з тим, певний науковий інтерес становить не лише просторово-часовий аналіз публікаційної активності з питань біхевіористики, а й дослідження безпосередньо географічних взаємозв'язків у цій сфері.

Рисунок 1.11 – Візуалізаційна карта співавторства вчених (критерій – країна, зазначена в афіліації), спільні публікації яких, з питань біхевіористики, проіндексовано наукометричною базою Scopus

Джерело: побудовано авторами за допомогою інструментарію VOSviewer

За результатами просторової кластеризації було визначено 6 груп країн, дослідники з яких мають спільні публікації з питань біхевіористики, а саме: 1) країни Центральної, Південно-Східної та Північно-Східної Європи; 2) країни

Північної та Південно Америки (США, Канада, Мексика); 3) Західна і Південна Європа; 4) Країни Південно-Східної Азії та Океанії (Китай, Австралія, Нова Зеландія), 5) Країни Західної та Південної Європи (Бельгія, Німеччина, Греція, Італія, Іспанія, Великобританія) та Країни Східної Азії (Китай, Південна Корея) 6) Міжконтинентальний кластер (Канада, Франція, Нідерланди, Норвегія) Східна Азія (Китай), Америка та Африка (США, Мексика, Катар); Великобританія та країни Африки.

Отже, проведений аналіз підтвердив наявність зв'язків між дослідниками, які займаються питаннями біхевіористики, переважно через географічну близькість. Зауважимо, що один з кластерів об'єднує представників наукового співтовариства з різних континентів. У цьому контексті важливо зазначити, що серед загального обсягу наукових публікацій, проіндексованих базами даних Scopus та WoS, найбільша кількість робіт належить до США (Scopus - 1117, WoS - 705), Великобританії (Scopus - 320, WoS - 60), Канади (Scopus - 161, WoS - 63), Німеччини (Scopus - 108, WoS - 135), Бразилії (Scopus - 104, WoS - 118), Австралії (Scopus - 106), тоді як в інших країнах кількість публікацій не перевищує 100.

Таким чином, лідерами наукових досліджень на тему «біхевіористики» за географічним виміром є США та Великобританія. Кількість наукових праць в Україні БД Scopus – 3, що, також, вказує на малу зацікавленість зі сторони українських науковців в розгляді питань біхевіористики.

Завершальним етапом бібліометричного аналізу дослідження проблеми біхевіористики та його ролі є формалізація структури дослідницької мережі, що представлена на рисунку 1.12.

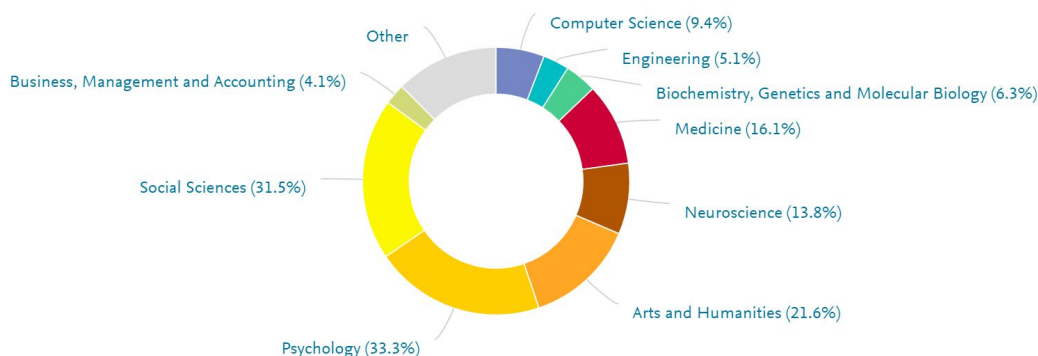

Рисунок 1.12 – Структурний аналіз біхевіористики за предметними областями
Джерело: Створено за допомогою інструментів Elsevier SciVal

Порівняння областей дослідження в контексті біхевіористики підтверджує перевагу психології та соціальних наук, а також вказує на міждисциплінарний характер цих досліджень. Галузева приналежність аналізованих публікацій є широкою і різноманітною, хоча більшість емпіричних досліджень в галузі біхевіористики мають психологічний характер, що є природним.

Дослідження, що розглядають роль біхевіористичної теорії в бухгалтерському обліку, належать до двох предметних областей: «соціальних наук» і «бізнесу, менеджменту та економіки», з фокусом на біхевіористиці в процесі інвентаризації та внутрішнього контролю на підприємстві.

Узагальнюючи цей блок досліджень, можна сказати, що дослідження з біхевіористики є динамічними і зазнають змін з плином часу. Аналіз, що був проведений, дозволяє глибше і комплексно узагальнити теоретичні аспекти ролі біхевіористики в системі бухгалтерського обліку з урахуванням різних важливих параметрів, таких як контекст, еволюція та простір. Загальний обсяг наукових публікацій, присвячених взаємодії біхевіористики та бухгалтерського обліку, є незначним, що свідчить про потребу у подальшому детальному дослідженні в цій області. Отже, ці результати показують необхідність подальшого розвитку досліджень у галузі взаємодії біхевіористики та бухгалтерського обліку, зосереджуючись на більш

детальному вивченні цього важливого напрямку і розширенні географічного охоплення досліджень.

РОЗДІЛ 2 ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ЗАПАСІВ НА «ФОП ЛУГОВСЬКА Н.В.»

2.1 Загальна організаційно-економічна характеристика «ФОП ЛУГОВСЬКА Н.В.»

Для отримання точних результатів дослідження є обов'язковим їх практичне застосування в реальних умовах. Для того, щоб проаналізувати та дослідити як впливає застосування таргетів біхевіористичної теорії на результати проведення інвентаризації, вважаємо за потрібне прослідкувати за цим процесом у суб'єкта господарської діяльності.

Об'єктом дослідження є фізична особа підприємець «Луговська Н.В.», яка знаходиться за адресою: м.Суми, вул.Британська, 34. Обраний суб'єкт спеціалізується на наданні послуг у сфері ресторанного бізнесу – має 56.10 КВЕД: діяльність ресторанів, надання послуг мобільного харчування.

Для детальної організаційно-економічної характеристики «ФОП Луговська Н.В.», вважаємо за потрібне проаналізувати наступні аспекти, а саме: форма власності; вид діяльності; організаційна структура; виробничий процес; фінансові показники.

Для більш детального аналізу нами була створена таблиця 2.1, яка наведена нижче.

Таблиця 2.1 – Критерії аналізу «ФОП Луговська Н.В.»

№	Критерій	Характеристика
1	Форма власності.	Приватна
2	Вид діяльності.	Виробництво та продаж кондитерських виробів та безалкогольних напоїв
3	Організаційна структура.	Проста
4	Виробничий процес.	Складається з шести стадій: від розробки рецептури до пакування та продажу
5	Фінансові показники.	Валовий дохід, чистий прибуток, рентабельність, показник поточної ліквідності

Джерело: власна розробка авторів

Розглядаючи критерій «форма власності» необхідно виділити наступні можливі форми, а саме:

- приватна власність: належить приватній особі або групі осіб;
- корпорація: підприємство зареєстроване як юридична особа та має акціонерну структуру;
- товариство з обмеженою відповідальністю: підприємство має юридичну особу та обмежену відповідальність власників за зобов'язаннями компанії;
- кооператив: підприємство належить групі осіб, які спільно користуються продукцією та послугами, що надаються підприємством;
- державна власність: підприємство належить державі або є частково державним.

Обраний «ФОП Луговська Н.В» належить до першої групи, а саме – приватна власність, та дотримується наступних правил:

- 1) дотримання законодавства - повинно дотримуватися законів та правил, що стосуються його виду діяльності, оподаткування, збереження даних про клієнтів, працівників та інше;
- 2) чесність - повинно працювати з чесністю та, не обманюючи клієнтів, партнерів або власників;
- 3) ефективність та результативність - повинно досягати своїх цілей та завдань шляхом ефективного та результативного управління ресурсами та процесами;
- 4) фінансова стабільність - повинно забезпечувати фінансову стабільність шляхом раціонального використання ресурсів, контролю витрат та грошового потоку;
- 5) професійний розвиток - повинно створювати умови для професійного розвитку своїх працівників та забезпечувати їхню кваліфікацію;
- 6) інновації та розвиток - повинно стежити за тенденціями та нововведеннями у своїй галузі та бути готовим до розвитку та змін.

Потрібно підкреслити, що дотримання вище наведених правил є обов'язковим задля максимізації прибутку та досягнення інших успіхів у своїй галузі, а саме:

- виробництві кондитерських виробів та десертів, таких як, тістечка, торти, капкейки, цукерки, рулети, еклери;
- роздрібній та оптовій торгівлі власною продукцією;
- приготуванням кави, чаю, какао та інших безалкогольних напоїв.

Що стосується організаційної структури, то «ФОП Луговська Н.В» належить до простої, оскільки має лише декілька умовних підрозділів з маркетингу, виробництва та продажу.

Сам виробничий процес на «ФОП Луговська Н.В» відбувається у шість етапів, що повністю забезпечує належну якість та кількість виробленої продукції. Для детального аналізу цього питання нами був створений рисунок 2.1, який наведений нижче.

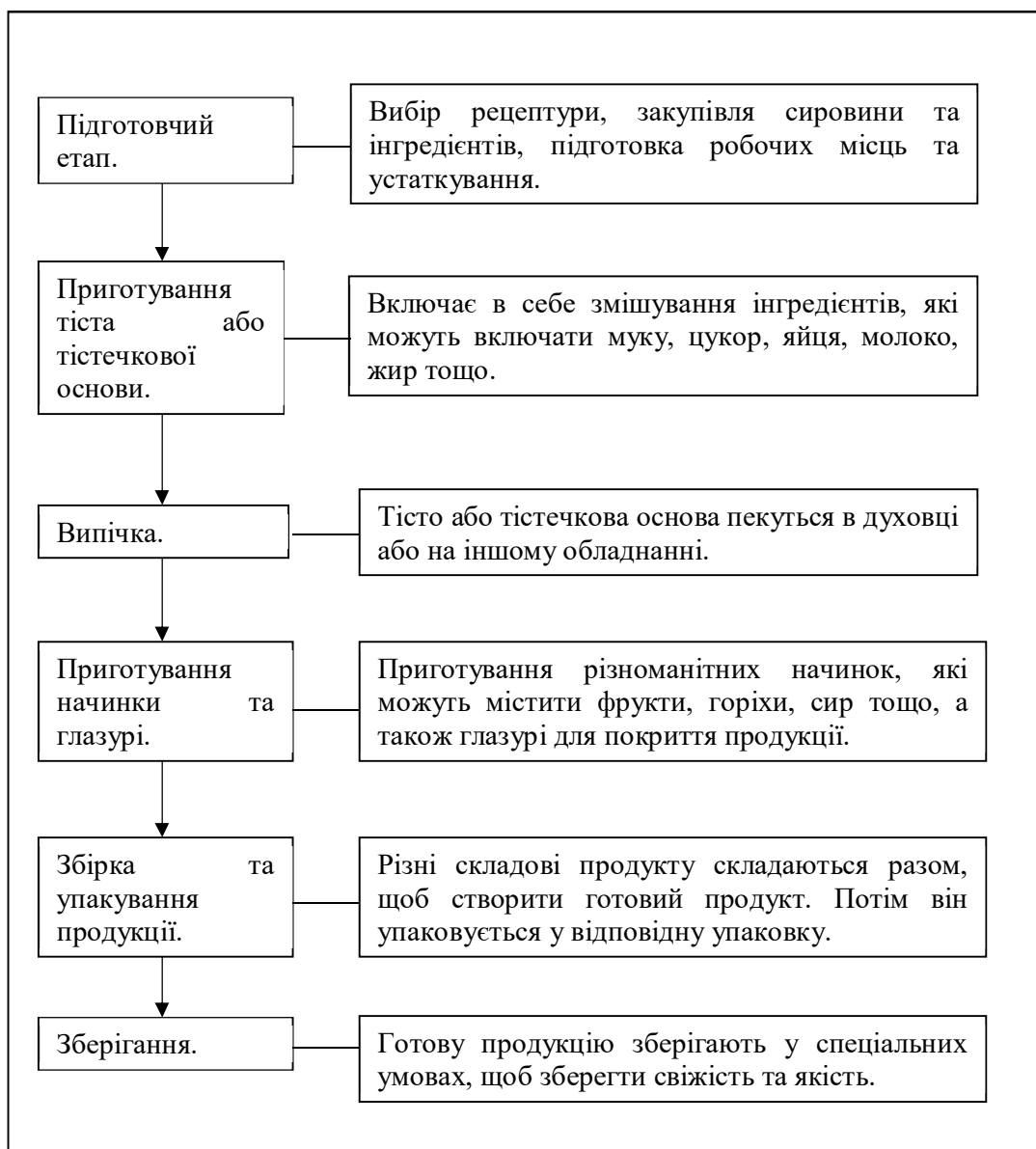

Рисунок 2.1 – Виробничий процес на «ФОП Луговська Н.В.»

Джерело: власна розробка авторів

Для того, щоб кожен з попередніх етапів працював відповідно до поставлених цілей, на «ФОП Луговська Н.В.» застосовують наступні фінансові показники, а саме: валовий дохід, чистий прибуток, рентабельність, показник поточної ліквідності. Більш детальна характеристика кожного з них наведена нижче у таблиці 2.2:

Таблиця 2.2 – Фінансові показники «ФОП Луговська Н.В»

№	Фінансовий показник	Характеристика
1	Валовий дохід	Включає дохід від реалізації кондитерських виробів, тортів, печива, цукерок та інших кондитерських продуктів.
2	Чистий прибуток	Визначається шляхом відрахування всіх витрат, пов'язаних з виробництвом та функціонуванням, від валового доходу.
3	Рентабельність	Відображає ефективність фінансової діяльності суб'єкта і показує, який відсоток прибутку відносно витрат або доходів вдалося отримати - визначається відношенням чистого прибутку до загальних витрат або доходів.
4	Показник поточної ліквідності	Вказує на здатність суб'єкта виконати свої поточні зобов'язання за допомогою доступних поточних активів.

Джерело: власна розробка авторів

Треба підкреслити, що фінансові показники є важливим інструментом для аналізу фінансового стану та результативності «ФОП Луговська», оскільки надають кількісну інформацію про фінансові аспекти діяльності суб'єкта, дозволяючи зробити об'єктивну оцінку його ефективності та прийняти інформовані управлінські рішення.

Наприклад, валовий дохід визначається сумою всіх доходів, отриманих в результаті продажу його продукції. Для розрахунку цього показника необхідно враховувати загальний обсяг продажу продукції та її ціну. Тому, якщо компанія продала 1000 штук печива по ціні 10 грн за штуку, то валовий дохід становитиме $1000 * 10 = 10\,000$ грн. Важливо зауважити, що валовий дохід не враховує витрати на виробництво, такі як сировина, оплата праці, оренда приміщень, енергозабезпечення та інші витрати. Для отримання чистого прибутку необхідно відраховувати витрати від валового доходу.

Чистий прибуток обраного ФОПа визначається шляхом відрахування всіх витрат, пов'язаних з виробництвом та функціонуванням. Це означає, що з валового доходу віднімаються наступні витрати:

– витрати на сировину та матеріали - витрати на закупівлю інгредієнтів, упаковки, сировини для виробництва кондитерської продукції;

- заробітна плата працівникам - витрати на оплату праці всіх співробітників, включаючи виробничий персонал, адміністративний персонал, менеджерів та інших працівників;
- витрати на оренду та утримання приміщень - витрати на оренду виробничих приміщень;
- витрати на енергопостачання та комунальні послуги - витрати на електроенергію, водопостачання, опалення, вентиляцію та інші комунальні послуги;
- витрати на маркетинг та рекламу - витрати на рекламу, маркетингові заходи, розробку упаковки, просування продукції та інші витрати, пов'язані з просуванням бренду та збутом продукції;
- адміністративні витрати - витрати на управління підприємством, юридичні послуги, бухгалтерське обслуговування, страхування та інші адміністративні витрати.

Наступний, не менш важливий показник – показник рентабельності підприємства. Його розрахунок може бути корисним для оцінки фінансового стану та ефективності підприємства. Вища рентабельність свідчить про більшу ефективність управління та здатність підприємства генерувати прибуток. Рентабельність від продажу визначається як відношення чистого прибутку до виручки від продажу, а потім помножується на 100% для вираження у відсотках.

Якщо розглядати показник поточної ліквідності, то варто підкреслити, що він використовується для оцінки фінансової стабільності та платоспроможності підприємства. Для розрахунку показника поточної ліквідності необхідно поточні активи (грошові кошти, банківські вклади, запаси сировини та готової продукції, дебіторську заборгованість та інші активи, які очікується реалізувати протягом найближчого року) поділити на поточні зобов'язання (короткострокові кредити, постачальницьку заборгованість, податкові зобов'язання та інші поточні зобов'язання, які повинні бути сплачені протягом найближчого року). Отриманий показник

поточної ліквідності може бути виражений у числовому значенні або у відсотковій формі. Загальновизнаним мінімальним рівнем поточної ліквідності є значення 1, що означає, що підприємство має достатньо поточних активів, щоб покрити свої поточні зобов'язання.

Потрібно додати, що «ФОП Луговська Н.В» задля точного аналізу стану та руху запасів, використовує специфічні фінансові показники, які допомагають оцінювати фінансовий вплив запасів на його ділові результати. Вони допомагають зрозуміти, як ефективно використовуються ресурси запасів, які витрати пов'язані з їх утриманням і який прибуток може бути здобутий від їх реалізації. Наведемо ці показники нижче:

- вартість запасів - це фінансова вартість всіх запасів, що наявні у підприємстві. Вона визначається шляхом оцінки вартості кожного виду запасу, включаючи сировину, матеріали, незавершену продукцію та готову продукцію;

- оборотність запасів - визначає, як швидко запаси перетворюються в обсяг продажів. Оборотність запасів можна розрахувати, поділивши витрати на запаси на середній обсяг запасів протягом певного періоду;

- затрати на утримання запасів: вимірює витрати, пов'язані з утриманням запасів, такі як витрати на зберігання, страхування, обслуговування та інші витрати;

- рентабельність запасів: розраховується як співвідношення прибутку, отриманого від запасів, до вартості запасів.

Належна оцінка фінансових показників при інвентаризації запасів допомагає підприємствам зберігати оптимальний рівень запасів, уникати перезавантажень або нестачі, знижувати затрати на утримання запасів та забезпечувати стабільність фінансових показників підприємства.

Підсумовуючи, дослідження організаційно-економічних аспектів функціонування «ФОП Луговська Н.В» надало можливість детально проаналізувати зовнішні та внутрішні процеси, що є ключовими при дослідженні діяльності суб'єкта господарювання. Була проведена аналітична

оцінка структури «ФОП Луговська Н.В», зокрема його форми власності, виду діяльності, організаційної структури, виробничого процесу та важливих фінансових показників. Ці дані дозволять зробити висновки про поточний стан та ефективність функціонування суб'єкта господарювання, а також визначити можливості для подальшого розвитку та оптимізації його діяльності.

У наступному пункті пропонуємо детально ознайомитися з «внутрішньою» частиною «ФОП Луговська Н.В», а саме: внутрішнім обліком та інвентаризацією запасів, що беззаперечно взаємопов'язано з основами біхевіористичної теорії.

2.2 Організація процесу внутрішнього обліку та інвентаризації запасів «ФОП Луговська Н.В»

Як вже було зазначено раніше, «ФОП Луговська Н.В» є має просту організаційну структуру та невеликий за обсягом виробничий процес. Проте, навіть за таких умов обраний нами суб'єкт господарювання потребує чіткого контролю та систематичної інвентаризації запасів.

Перш за все необхідно виділити, які елементи відносяться до групи «запаси» на «ФОП Луговська Н.В». Звертаючись до законодавчого джерела, а саме Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку №9 Запаси, можна виділити наступне: запасами є матеріальні або нематеріальні активи, які утримуються підприємством з метою подальшого використання або продажу [7]. Вони представляють собою ресурси, що забезпечують безперебійну діяльність підприємства і забезпечують наявність необхідних матеріалів або товарів для виробництва і збуту. Тому, для більш детального аналізу цих елементів на «ФОП Луговська Н.В», нами створена таблиця 2.3, яка знаходиться нижче.

Таблиця 2.3 – Запаси «ФОП Луговська Н.В»

№	Назва	Характеристика
1	Сировинні матеріали.	Цукор, мука, вершки, какао, фруктові пюре, рослинні олії, ароматизатори та інші інгредієнти, які використовуються для виготовлення кондитерських виробів.
2	Пакувальні матеріали.	Паперові коробки, плівки, етикетки, стрічки, пакети та інші матеріали, що використовуються для упаковки та маркування готової продукції.
3	Готова продукція.	Кондитерські вироби, такі як цукерки, печиво, торти, капкейки, еклери, макаронси та інші готові вироби, які готові до продажу.
4	Продукція в процесі виробництва.	Кондитерські вироби, які перебувають на різних етапах виробництва, наприклад, тісто, яке ще не пеклося, або шоколадні вироби, які чекають на упаковку.
5	Продукція в процесі підготовки до реалізації.	Готові кондитерські вироби, які на даний момент не продаються, але готові до постачання клієнтам.

Джерело: власна розробка

Потрібно додати, що кожен з перелічених елементів у таблиці обов'язково підлягає обліку та відповідного контролю від постачанням до використання.

Важливим є сам процес обліку запасів на «ФОП Луговська Н.В», який складається з певних етапів, які є обов'язковими та чітко врегульованими.

Увесь процес починається з отримання запасів. При їх прийманні уважно перевіряється кількість, якість та відповідність замовленню. Зазвичай цей етап включає перевірку товарно-транспортної накладної, складання акту приймання-передачі та внесення інформації до системи обліку (застосунок Poster). Після отримання якісних продуктів, відповідальний (головний кондитер або бариста – в залежності від видів запасів) повинен забезпечити відповідні умови зберігання кожного з елементів. Це може включати правильне упакування, маркування, використання спеціальних умов зберігання (температура, вологість тощо) та забезпечення безпеки запасів. Сам процес обліку запасів має бути точним і систематичним, тобто забезпечувати чітку фіксацію кількості, вартості та руху запасів. На «ФОП Луговська Н.В» для цього використовуються спеціалізована програма обліку «Poster»,

електронні таблиці Excel та рукописні книги, де відображаються дані про прихід, реалізацію та залишок запасів. Для того, щоб цей процес відображав правильні дані та був релевантним, на «ФОП Луговська Н.В» систематично проводяться інвентаризації, які є проміжним контролем фактичних наявних запасів і порівнянням їх з даними обліку. Інвентаризація дозволяє виявити розбіжності, втрати або недоліки у системі обліку і прийняти відповідні заходи для їх виправлення.

Доволі важливим етапом обліку запасів є їх аналіз та управління, оскільки саме це дає можливість визначити оптимальний рівень запасів, який дозволяє задовольняти потреби виробництва та збуту, мінімізувати затрати на утримання запасів та знижувати ризики пов'язані зі збитками або втратами запасів. Оцінюючи дані, отримані на цьому етапі, можна приймати рішення щодо знищення та списання запасів - неякісні, застарілі або непридатні для подальшого використання або продажу запаси можна знищити або списати з обліку, або ж щодо їх оптимізації - розробка стратегій замовлення та постачання, оцінка попиту на продукцію, прогнозування запасів, визначення безперервності постачання та мінімізацію затрат на утримання запасів.

Треба підкреслити, що вище перелічені кроки процесу обліку запасів на «ФОП Луговська Н.В» допомагають забезпечити належний контроль, ефективне управління та оптимізацію запасів. Це дозволяє забезпечувати неперервну виробничу діяльність, задовольняти попит споживачів та знижувати затрати, пов'язані з утриманням запасів.

Що стосується процесу інвентаризації запасів на «ФОП Луговська Н.В», то цей етап є систематичним та обов'язковим до проведення. Інвентаризація запасів має на меті забезпечити точність і достовірність обліку, виявити розбіжності та недоліки у системі обліку і прийняти відповідні заходи для їх виправлення. Основні кроки процесу інвентаризації запасів на «ФОП Луговська Н.В» включають:

1. Підготовка до інвентаризації. Перед проведенням інвентаризації заздалегідь формуються необхідні матеріали та розпорядження. Це включає наступні елементи:

- перевірка документації - перевіряється наявність та достовірність документів. Це можуть бути накладні, рахунки-фактури, товарні накладні тощо;

- організація простору - забезпечується організація фізичного простору для проведення інвентаризації. Запаси розміщуються у зручному для підрахунку порядку. Наприклад, це може бути сортування запасів за категоріями, розміщення їх на полицях або в контейнерах;

- підготовка інвентаризаційних засобів - забезпечується наявність необхідних засобів для проведення інвентаризації, таких як лічильні пристрої, ваги.

2. Проведення фізичного обліку. Проводиться фактичний підрахунок і перевірка запасів, що знаходяться на виробництві. Це може включати ручний підрахунок, використання вагових пристроїв.

3. Порівняння з даними обліку. Фактичні результати інвентаризації порівнюються з даними обліку запасів, що зберігаються в системі обліку (у програмі Poster, таблицях Excel та рукописних книгах- в залежності від видів запасів). Це дозволяє виявити будь-які розбіжності або недоліки у системі обліку.

4. Аналіз причин розбіжностей. Після виявлення розбіжностей необхідно аналізувати їх причини. Це можуть бути помилки в обліку, крадіжки, пошкодження товарів або інші фактори.

5. Коригування даних обліку. На основі результатів інвентаризації та аналізу причин розбіжностей відбувається внесення відповідних коректив до даних обліку запасів. Це може включати виправлення помилок, заміну втрачених або пошкоджених одиниць.

6. Звіт про інвентаризацію. Після завершення процесу інвентаризації складається звіт, який містить результати інвентаризації, виявлені розбіжності

та запропоновані заходи для усунення проблем. Цей звіт є важливим документом, який використовується для оновлення даних обліку та прийняття рішень щодо подальшого управління запасами.

Необхідно доповнити, що процес інвентаризації запасів є необхідним для забезпечення точності обліку, уникнення втрат та недоліків запасів, а також для забезпечення ефективного управління запасами підприємства. Він допомагає підприємству контролювати запаси та приймати необхідні заходи для покращення управління елементами. Потрібно підкреслити, що процес інвентаризації запасів може мати недоліки, вирішення яких є першочерговим для отримання точного результату. На прикладі обраного нами «ФОП Луговська Н.В», можемо навести перелік типових помилок при проведенні інвентаризації запасів:

- неправильна організація інвентаризаційного процесу: недостатньо систематизований або неефективно організований процес інвентаризації може призвести до несправності в проведенні інвентаризації на кондитерському підприємстві. Наприклад, недостатній обсяг робочої сили або некваліфікований персонал, який здійснює підрахунок та перевірку запасів, може спричинити помилки та недоліки в процесі;

- недостатня автоматизація інвентаризаційного процесу: використання застарілих або неповноцінних інструментів та програмного забезпечення для інвентаризації може ускладнити процес та збільшити ризик виникнення помилок;

- відсутність контролю за процесом інвентаризації: недостатній контроль та нагляд за проведенням інвентаризації можуть призвести до випадковості, непрозорості та можливих зловживань. Брак системи перевірок та балансів може створити умови для втрати та недостовірності даних про запаси;

- недостатня координація між підрозділами: якщо різні підрозділи підприємства, наприклад, виробництво та бухгалтерія, не плідно співпрацюють під час процесу інвентаризації, це може призвести до

недостовірності та неоднозначності даних. Недостатня комунікація та взаємодія між підрозділами може ускладнити виявлення та вирішення проблем з запасами;

- недостатня підготовка персоналу: якщо персонал, зайнятий інвентаризацією запасів, не має достатньої кваліфікації, навичок та знань, це може призвести до неправильного підрахунку, недосконалого аналізу та неправильного управління запасами. Недостатня підготовка персоналу може також спричинити невідповідність процедур та втрату даних про запаси;

- помилки в записах - під час оформлення документації про інвентаризацію можуть виникати помилки в записах, такі як неправильно внесені цифри, помилково вказані одиниці виміру або неправильно вказані коди товарів. Це може призвести до неточностей у фінансовому обліку запасів;

- помилки в процедурах інвентаризації: недостатня організація процедур інвентаризації, відсутність чітких інструкцій та контролю можуть спричинити помилки в процесі. Неправильне розподілення завдань, неефективні методи підрахунку та недостатній контроль можуть призвести до неточностей та недоліків у фактичному обліку запасів.

Враховуючи ці потенційні помилки, важливо встановити ефективні контрольні механізми, розробити чіткі процедури інвентаризації, навчати персонал правильним методам та забезпечити використання надійної системи обліку та ідентифікації запасів. Проте, для ефективного внутрішнього обліку та точних релевантних результатів інвентаризації запасів досвіду бухгалтера, його вмінь рахувати та професійних знань замало – необхідно дотримуватись «спеціальних умов», які регулюються основами біхевіористичної теорії.

2.3 Заходи біхевіористичного підходу, які допоможуть оптимізувати ефективність процесу інвентаризації запасів на «ФОП Луговська Н.В»

Процес інвентаризації запасів є доволі складним та багато задачним, навіть якщо суб'єкт господарської діяльності має просту організаційну структуру та невелику кількість самих елементів. Разом з цим, відповідальність бухгалтера за кожен підрахунок та відповідний запис є максимальною, що вимагає сильної концентрації уваги. Не можна стверджувати, що цей процес є негативним, оскільки під час повного зосередження відбувається активізація нервової системи - збільшення швидкості передачі сигналів між нейронами і підвищення рівня активності в певних частинах мозку, що сприяє збільшенню рівня уваги та уникнення розсіювання [25]. Проте, існує й інша реакція мозку на повне зосередження на певному об'єкті чи завданні – він стає більш чутливим до зовнішніх подразників, або ж взагалі - може не помічати деякі зовнішні подразники, які прямо не пов'язані з обраним завданням. Це все прямо і упереджено впливає на результати інвентаризації та, як наслідок, на фінансову звітність підприємства, інформацію щодо планування виробництва, постачання та фінансових ресурсів. Тому, вважати, що результати інвентаризації залежать лише від навичок та аналітичних вмінь бухгалтера не є релевантним, оскільки цей процес включає в себе набагато більше етапів та реакцій на них та на інші різні подразники. Саме їх врегулювання допоможе оптимізувати роботу бухгалтера та, як наслідок, пришвидшити процес інвентаризації та максимізувати точність результатів.

Повертаючись до таргетів біхевіористичної теорії, можна впевнено стверджувати, що їх повне або навіть часткове застосування може бути корисним, оскільки саме ці інструменти впливають на розуміння і поведінку, допомагають вдосконалювати процеси навчання, управління, маркетингу та інші аспекти людського функціонування. Не є виключанням і елементи

системи бухгалтерського обліку, а саме – процес інвентаризації запасів, результати якого складають беззаперечну цінність для кожного підприємства.

Тому, вважаємо за потрібне запропонувати заходи, які оптимізують процес інвентаризації запасів на «ФОП Луговська Н.В.», використовуючи положення біхевіористики. Для початку необхідно розглянути декілька важливих теорій біхевіоризму, на яких він і ґрунтується, а саме наступних:

- теорія оперантного умовного рефлексу (Б.Ф.Скіннера) - вчений стверджував, що поведінка змінюється через нагороду або покарання. Він вважав, що поведінку можна формувати шляхом посилень і покарань. З цим не можна не погодитись, адже у випадку допущення помилки при першій інвентаризації запасів та отримання за це покарання, наприклад – штрафу, при другій інвентаризації бухгалтер буде більш уважним та подібної помилки не допустить;

- теорія посилення (Л.Торндайку) – вчений розвинув теорію посилення, яка стверджує, що поведінка, яка супроводжується задоволенням, має тенденцію до повторення, тоді як поведінка, що супроводжується незадоволенням, має тенденцію до припинення. Це є беззаперечним, оскільки при умові вчасно проведеної інвентаризації запасів, відсутності помилок та похибок, обліковець отримає премію чи будь-яку іншу подяку, то вірогідність наступної не менш продуктивної інвентаризації є доволі високою.

На нашу думку, використання основних положень вище перелічених теорій може бути доволі ефективним рішенням при намаганні оптимізувати процес інвентаризації.

Також, пропонуємо звернути увагу на одну з поведінкових концепцій, — «ефект фреймінгу», який частково є евристикою — розумовим трюком, який призводить до помилок. Основою цієї системи є сприйняття інформації, але воно залежить не від оточуючих факторів, а в основному від аналітичного складу бухгалтерського розуму. Розглядаючи цей ефект докладніше, необхідно пояснити, за яких обставин співробітник під впливом евристики помиляється. Слід підкреслити, що «ефект фреймінгу» має на увазі різні

контури інформації. Наприклад, якщо директор повідомить свого бухгалтера, що за кожен серйозну помилку чи ігнорування строків та належних умов проведення інвентаризації будуть накладатися штрафи у розмірі 100 грн (умовно зарплата становить 10 000 грн), то реакція працівника буде негативною. Її наслідком може стати стрес та, як правило, неправильне виконання професійних завдань. Проте, якщо це повідомлення окреслити по-іншому, при цьому не змінюючи сенс, - штраф становитиме лише 1% від зарплати та буде стосуватися не всіх помилок, то працівник його прийме більш адекватно і буде намагатися робити все вчасно та правильно [35]. Тому ми можемо запропонувати використовувати «ефект фреймінгу» задля зниження робочого тиску та емоційного вигорання обліковців, тим самим підвищуючи ефективність їх роботи.

Підсумовуючи вище зазначене, можна додати, що біхевіористичний підхід може допомогти виявити та оптимізувати фактори, які впливають на ефективність роботи в процесі інвентаризації за умови чіткого застосування його наступних заходів та принципів:

- постановка ясних та специфічних цілей - визначення чітких цілей допомагає спрямовувати поведінку та дії відповідно до очікуваних результатів;
- застосування посилення - використання позитивного посилення, такого як нагороди або підкріплення, для посилення бажаної поведінки та мотивування працівників до досягнення цілей;
- забезпечення структури та організації - створення систематичного та структурованого робочого середовища допоможе знизити вплив факторів розсіювання та підвищити ефективність роботи.
- надання зворотного зв'язку - надавання конструктивного зворотного зв'язку працівникам щодо їхньої продуктивності;
- систематичне навчання - забезпечення можливості для постійного навчання та розвитку працівників, щоб вони могли покращувати свої навички та знання.

Тому, пропонуємо запровадити перелічені заходи оптимізації процесу інвентаризації запасів, які допоможуть поліпшити роботу на «ФОП Луговська Н.В». Зауважимо, що ці кроки можна застосовувати у процесі інвентаризації запасів на малих підприємствах будь-якої галузі.

ВИСНОВКИ

Отже, в ході кваліфікаційної роботи бакалавра на тему «Дослідження та застосування біхевіористичної теорії при проведенні інвентаризації запасів» були вирішені наступні завдання:

- визначені сутність та поняття «інвентаризації», її методика проведення та головні засади з відображення її результатів в обліку;

- розглянутий вплив основних положень біхевіористичної доктрини на ефективність роботи бухгалтера та на сам процес формування «професійного судження» під час інвентаризації запасів;

- розроблений бібліометричний аналіз залежності результатів процесу інвентаризації від таргетів біхевіористичної доктрини;

- детально досліджена та описана організаційно-економічна характеристика «ФОП Луговська Н.В» та сам процес організації внутрішнього обліку та інвентаризації запасів на ній;

- надані рекомендації щодо оптимізації ефективності процесу інвентаризації запасів на прикладі «ФОП Луговська Н.В» на основі заходів біхевіористичного підходу;

- обґрунтована наочність запропонованих рекомендацій для покращення роботи бухгалтера під час проведення інвентаризації запасів на «ФОП Луговська Н.В».

Після розгляду та детального аналізу вище наведених аспектів, можемо підкреслити, що процес інвентаризації запасів та його кінцевий результат залежать як від досвіду та професійних якостей бухгалтера, так й від звичайного людського фактору – уважності, сконцетрованості, настрою обліковця та його реакції на зовнішні подразники, тобто між головними таргетами біхевіористичної теорії та професійною думкою користувачів облікової інформації є зв'язок, характер та відповідність.

Зауважимо, що в ході кваліфікаційної роботи були проаналізовані думки вітчизняних та зарубіжних вчених щодо визначення поняття «інвентаризація

запасів», та узагальнено основне, а саме – метод контролю щодо фактичної наявності запасів та відповідності їх якості згідно з даними бухгалтерського обліку, а також - виявлення помилок та їх аналіз задля усунення умов, які їх спричиняють.

Потрібно підкреслити, що результати інвентаризації запасів залежать не лише від знань та досвіду бухгалтера, а ще й від «особливих» умов – зовнішніх та внутрішніх подразників, врегулюванням сприймання яких займається саме біхевіористична доктрина.

Для правильного та точного дослідження впливу біхевіористичної теорії на розглянутий в роботі процес інвентаризації запасів, була детально проаналізована суть поведінкової доктрини, її основні положення, а саме наступне:

- біхевіористика є науковою галуззю, що вивчає поведінку людини з точки зору спостережуваних дій і реакцій на зовнішні стимули;
- цей підхід акцентує увагу на спостережуваних аспектах поведінки, включаючи дії, реакції, взаємодію з навколишнім середовищем і наслідки цих дій;
- біхевіористика вважає, що поведінка може бути пояснена шляхом вивчення зовнішніх стимулів, які спричиняють реакції у вигляді дій;
- основні принципи біхевіористики включають визнання ролі стимулів та посилення в формуванні поведінки, а також застосування принципів навчання для зміни поведінки шляхом управління стимулами та посилень.
- біхевіористика допомагає розуміти та передбачати поведінку людей, розробляти ефективні методи навчання та впливу, а також сприяє покращенню процесів управління та організації, а також має широке застосування в різних галузях, включаючи психологію, освіту, маркетинг, управління, кримінальну справедливість та інші.

Що стосується бухгалтерського обліку та аналізу, то основним представником біхевіоризму є К.Д. Девіне, який стверджував, що облік, в першу чергу, - це поведінка бухгалтера за різних умов та обставин.

Як вже зазначалось вище, у цій кваліфікаційній роботі був також проведений бібліометричний аналіз, у процесі якого застосовувались кілька специфічних бібліометричних інструментів, включаючи вбудовані інструменти Scopus і Web of Science, VosViewer, Publish or Perish і Google Trends. Результатами дослідження найбільш релевантних статей є зростання кількості публікацій з ключовим словом «біхевіористика», що свідчить про актуальність теорії та її постійного аналізу вченими по всьому світу. Хочемо підкреслити, що саме популяризація теми біхевіористичного підходу та невелика кількість публікацій, що стосуються безпосередньо біхевіористики та бухгалтерського обліку, стало передумовою виникнення теми даної кваліфікаційної роботи - «Дослідження та застосування біхевіористичної теорії при проведенні інвентаризації запасів».

Для того, щоб результати досліджень були релевантними та адекватними, вони повинні пройти апробацію в реальному житті. Тому, для аналізу впливу застосування основних положень біхевіористичної теорії на результати проведення інвентаризації, вважаємо за потрібне прослідкувати за цим процесом на підприємстві. Нами був обраний суб'єкт господарської діяльності, з простою організаційною структурою фізична особа підприємець «Луговська Н.В», яка знаходиться за адресою: м.Суми, вул.Британська, 34. Обране підприємство спеціалізується на наданні послуг у сфері ресторанного бізнесу – має 56.10 КВЕД: діяльність ресторанів, надання послуг мобільного харчування.

Потрібно додати, що запасами на цьому ФОП є: сировинні матеріали, пакувальні матеріали, готова продукція, товари в процесі виробництва, запаси у готовій продукції.

Що стосується внутрішнього обліку наведених вище елементів на «ФОП Луговська Н.В», то він складається з наступних етапів:

- отримання запасів - перевірка товарно-транспортної накладної, складання акту приймання-передачі та внесення інформації до системи обліку (застосунок Poster);

- обов'язкова перевірка якості на кількості продукції;
- забезпечення відповідних умов зберігання кожного з елементів;
- аналіз та управління запасами – приймання рішення щодо знищення чи списання запасів або щодо шляхів їх оптимізації.

Головним є те, що процес обліку запасів має бути точним і систематичним, тобто забезпечувати чітку фіксацію кількості, вартості та руху запасів. На «ФОП Луговська Н.В» для цього використовуються спеціалізована програма обліку «Poster», електронні таблиці Excel та рукописні книги, де відображаються дані про прихід, реалізацію та залишок запасів, а також, систематично проводиться інвентаризація, яка складається з наступних етапів:

- підготовка до інвентаризації;
- проведення фізичного обліку;
- порівняння з даними обліку;
- аналіз причин розбіжностей;
- коригування даних обліку;
- звіт про інвентаризацію.

Для того, щоб цей механізм працював правильно та продуктивно, необхідно також дотримуватись «спеціальні умов», які регулюються основами біхевіористичної теорії.

Враховуючи все вище перелічене, пропонуємо впровадити наступні заходи оптимізації процесу інвентаризації запасів, які допоможуть поліпшити роботу «ФОП Луговська Н.В», а саме:

- мотивація працівників – теорії «підкріплення» та «посилення»;
- правильне використання «ефекту фреймингу»;
- постановка ясних та специфічних цілей;
- забезпечення структури та організації;
- надання зворотного зв'язку;

– систематичне навчання.

Треба додати, що ці пропозиції можна застосовувати у процесі інвентаризації запасів на малих підприємствах будь-якої галузі.

Отже, застосування основних положень, принципів та теорій біхевіористичної доктрини, як у повному, так і частковому обсязі є корисним, оскільки саме ці інструменти впливають на розуміння і поведінку, допомагають вдосконалювати процеси навчання, управління, маркетингу та інші аспекти людського функціонування. Не є виключанням і елементи системи бухгалтерського обліку, а саме – процес інвентаризації запасів, результати якого складають беззаперечну цінність для кожного підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кильдоф Ф. Инвентаризация запасов в торговле и промышленности. – М., Изд-во НКРКИ СССР, 1927. – С. 7 (дата звернення: 01.04.2023).
2. Лисиця Т. Інвентаризація товарів // Баланс. – 2007. – №70(716). – С. 17-21 (дата звернення: 01.04.2023).
3. Новодворский В.Д., Клинов Н.Н., Назаров Д.В. Ежегодная инвентаризация: содержание и порядок проведения // Бухгалтерский учет. – 1999. – № 12. – С. 33-41 (дата звернення: 01.04.2023).
4. Поленова С.Н. Инвентаризация объектов бухгалтерского учета: виды, порядок проведения и отражение результатов в учете. Бухгалтер и закон. 2009. № 1(121). С. 2–9 (дата звернення: 01.04.2023).
5. Олійник С.О. Проблеми та напрями вдосконалення інвентаризації на підприємствах. Науковий огляд. 2016. Т. 6. № 27. С. 1–7 (дата звернення: 04.04.2023).
6. Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: наказ Міністерства фінансів від 02.09.2014 № 879. Електронний ресурс. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення: 09.04.2023).
7. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку: наказ Міністерства фінансів від 20.10.99 № 246. Електронний ресурс. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text> (дата звернення: 09.04.2023).
8. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 10.08.2022 № 996-XIV. Електронний ресурс. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 11.04.2023).
9. Гаврилюк З. Поняття та зміст інвентаризації. Стан і розвиток бухгалтерського обліку, як науки та практичної діяльності.

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки (дата звернення: 19.04.2023).

10. Смержанюк Т.П. Інвентаризація – один із головних методів обліку і контролю. Молодий вчений. Вісник Херсонського національного технічного університету. 2015 р, №2 (17). С.66-69 (дата звернення: 19.04.2023).

11. Бурчак З.Г. Бухгалтерський облік: Підручник / З.Г. Бурчак. – Вінниця: ТОВ «Едельвейс», 2003. – 272 с. (дата звернення: 19.04.2023).

12. Гольцова С.М. Звітність підприємств : навч. посіб. / С.М. Гольцова, І.Й.Плікус; М-во освіти і науки України. – К.: ЦНЛ, 2004. – 292 с. (дата звернення: 19.04.2023).

13. Деречин В.В., Кізім М.М. Теорія бухгалтерського обліку: Навч. Посібник/ За ред. Деречина В.В. / - К.: Центр навчальної літератури. 2006. – 352с. (дата звернення: 21.04.2023).

14. Пушкар М.С. Фінансовий облік: Підручник / М.С. Пушкар. - Тернопіль: Карт-бланш, 2002. (дата звернення: 22.04.2023).

15. Сопко В.В. Бухгалтерський облік: навч. посіб. / В.В. Сопко; за ред. О.П.Бондаренка. -М-тво освіти і науки України, Київський нац. економіч. ун-т. – 3-е вид., перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2000. – 578 с. (дата звернення: 22.04.2023).

16. Фаріон І.Д., Перезозова І. В. Організація обліку, контролю й аналізу: Навч.посібник / За ред. Доктора економічних наук, професора І. Д. Фаріона. Тернопіль: Економічна думка, 2004. – 487с. (дата звернення: 22.04.2023).

17. Грицинін Н.В. Організація та проведення інвентаризації. Міждисциплінарна курсова робота. Тернопільській національний економічний університет. 2018 р. С.5-30 (дата звернення: 22.04.2023).

18. Інвентаризація запасів. Онлайн помічник бухгалтера: електронний ресурс. URL: <https://bux-help.pp.ua/аналітичні-статті/14-облік-запасів/526-інвентаризація-запасів> (дата звернення: 28.04.2023).

19. Інвентаризація запасів від А до Я. Головбух: електронний журнал. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/5947-qqq-16-m11-11-11-2016-nventarizatsya-zapasv-vd-a-do-ya> (дата звернення: 29.04.2023).
20. Процик В.М. Інвентаризація запасів в державному секторі економіки. Тернопільський національний економічний університет. 2018 р. С. 5-28 (дата звернення: 29.04.2023).
21. Романів Р. Апперцепція інформації в біхевіористичній теорії бухгалтерського обліку: критика сучасних підходів. Вісник Тернопільського національного економічного університету. 2018 р., № 2. С.1-8. (дата звернення: 01.05.2023).
22. Запаси підприємства 2023. Головбух: електронний журнал. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/7704-zapasi-ta-h-klasifikatsya> (дата звернення: 01.05.2023).
23. Елементи методу бухгалтерського обліку. Електронний ресурс. URL: <https://olgacim77.wixsite.com/gvrauoblik/2-4> (дата звернення: 06.05.2023).
24. Інвентаризація в запитаннях і відповідях. Головбух: електронний журнал. URL: <https://egolovbuh.mcfr.ua/514979> (дата звернення: 06.05.2023).
25. Обмін речовин у нервовій тканині в нормі та при патології - <http://dspace.zsmu.edu.ua/bitstream/123456789/1960/1/11Obmin%20rechovyn%20u%20nervoviy%20tkanyni.pdf> (дата звернення: 06.05.2023).
26. Владімірська М. Інвентаризація запасів: відображення в обліку. Uteka.ua: веб-блог. URL: <https://uteka.ua/ua/publication/commerce-12-sxemy-buhgalterskix-provodok-30-inventarizaciya-zapasov-otrazhenie-v-uchete> (дата звернення: 11.05.2023).
27. Лега І.Ф. Інвентаризація запасів на підприємстві: проблеми обліку. Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна). 2021 р. С.135-136 (дата звернення: 12.05.2023).
28. Височан О.С., Височан О.О. Інвентаризація: сутність, класифікація, принципи, функції та завдання. Науковий вісник Ужгородського

національного університету. 2018 р, № 22. С. 48-51 (дата звернення: 12.05.2023).

29. Онищенко В. Інвентаризація матеріальних цінностей та порядок її проведення. Головбух: електронний-журнал. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/7692-nstruktsya-z-nventarizats-materalnih-tsnnostey#:~:text=Ключовий%20нормативний%20документ%20тут%20-%20це,далі%20-%20Положення%20№%20879> (дата звернення: 15.05.2023).

30. Станкевич В. Інвентаризація: строки, періодичність, документування. Uteka.ua: веб-блог. URL: <https://uteka.ua/ua/publication/agro-4-shkola-bughaltera-selkokhozyastvenoy-otrasli-69-inventarizaciya-sroki-periodichnost-dokumentirovanie> (дата звернення: 15.05.2023).

31. 56.10: Діяльність ресторанів, надання послуг мобільного харчування. KVED: електронний ресурс. URL: <https://kved.com.ua/kved/56.10/> (дата звернення: 17.05.2023).

32. Кузьмін Д.Л. Інвентаризація як економічна категорія: визначення, значення. Економічні науки. Вісник Житомирського державного технологічного університету. 2008 р, №3 (45). С. 121-127 (дата звернення: 17.05.2023).

33. Бурденко І.М., Король А.С. Біхевіористична теорія та система бухгалтерського обліку. Вісник Сумського державного університету. Серія економіка. 2022. №4. С.106-115.

34. Король А. Професійне судження та біхевіористична теорія: взаємозв'язок та вплив на ефективність роботи: тези. Наукова конференція НУ "Чернігівська політехніка" 17 грудня 2021 року.

35. Бурденко І.М., Король А.С. Біхевіористична модель прийняття рішень у бухгалтерському обліку в умовах ризику та невизначеності. Науковий вісник Волинського Національного Університету ім.Лесі Українки.

ДОДАТКИ

Додаток А

SUMMARY

Korol A. Research and application of the behavioral theory in inventory conducting of stock reserves – Bachelor's Degree Thesis. ERI BIEM, Sumy, 2023.

This work examines the theoretical, methodological, and practical aspects of the stock inventory process by applying key principles of behaviorist doctrine. The main objective is to investigate the influence of behavioral theory on inventory management. Based on these findings, recommendations for optimizing the work of accountants during audits are proposed.

The purpose of this research is to examine the impact of behavioral theory on the inventory process of stocks and provide recommendations for enhancing and optimizing the work of accountants during such inventories.

The focus of the bachelor's thesis is the inventory control process at "Individual Entrepreneur Lugovska N.V." with consideration of the fundamental aspects of behavioral theory.

The subject of the research encompasses a range of theoretical, practical, and methodological aspects related to organizing internal accounting and controlling the availability and movement of stocks. The investigation aims to utilize behavioral targets to optimize the inventory process at 'Individual Entrepreneur Lugovska N.V.

Throughout the composition of the bachelor's thesis, a wide range of general scientific methods was employed. These methods included analysis, synthesis, and logical generalization, primarily focusing on the theoretical aspects related to the influence of behavioral theory on the process of developing 'professional judgment' during inventory. This research provided the groundwork for further empirical investigations in the field. Additionally, bibliometric analysis was conducted through a comparative examination of data from two prominent scientometric databases, Scopus and Web of Science. This analysis facilitated the exploration of the contextual,

evolutionary, and multifactorial nature of research within the domains of 'behavioral science' and 'accounting,' showcasing significant academic achievements.

The research yielded several notable advancements:

- The study successfully established and illustrated the connection between the accounting system and behavioral theory.
- A groundbreaking bibliometric analysis of scientific literature on behaviorism was conducted for the first time.
- Innovative clustering techniques were applied to the results of the bibliometric analysis, categorizing relevant scientific publications based on contextual, evolutionary, and spatial factors.
- Practical recommendations were developed to optimize and improve the efficacy of the behaviorist doctrine. These recommendations aim to enhance the efficiency of accounting activities.

The bachelor's thesis provides a comprehensive overview of existing scientific developments concerning the definition of the "inventory" concept. It specifically focuses on crucial elements such as the control method for verifying the actual availability and quality of stocks based on accounting data, as well as the identification and analysis of errors to rectify their underlying causes.

Moreover, the study introduces the utilization of the "framing effect," a behavioral concept that partially acts as a heuristic - an information processing shortcut that may lead to errors. This approach emphasizes the accountant's analytical thinking rather than external factors as the primary determinant in this system's functioning.

The findings of this research can be effectively applied by the Individual Entrepreneur to enhance the organization and methodology of internal accounting and control pertaining to the availability and movement of stocks. By incorporating the principles and targets of behavioral theory, improvements can be made to optimize the inventory process.

Keywords: inventory, stocks, internal accounting of stocks, behavioral theory, behaviorism.

АНОТАЦІЯ

Король А.С. Дослідження та застосування біхевіористичної теорії при проведенні інвентаризації запасів. – Кваліфікаційна робота бакалавра. Сумський державний університет, Суми, 2023 р.

У роботі досліджено теоретичні, методичні та практичні аспекти процесу проведення інвентаризації запасів із застосуванням основних положень біхевіористичної доктрини. Основною метою роботи є дослідження впливу положень біхевіористичної теорії на процес інвентаризації запасів. На їх основі запропоновані напрямки оптимізації роботи обліковців під час проведення перевірки.

Ключові слова: інвентаризація, запаси, внутрішній облік запасів, біхевіористична теорія, поведінкова теорія, біхевіоризм.

ДОДАТОК Б 1

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства фінансів України
17.06.2015 № 572

ФОП ЛУГОВСЬКА Н.В

(установа)

Ідентифікаційний код за ЄДРПОУ	7	2	3	1	1	1	0	1
--------------------------------	---	---	---	---	---	---	---	---

**ІНВЕНТАРИЗАЦІЙНИЙ ОПИС
запасів**

« 01 » травня 2023 р.
(дата складання)

На підставі розпорядчого документа від «24» квітня 2023 р. № 1-ІНВ виконано зняття фактичних залишків запасів, які обліковуються на субрахунку(ах) 201 «Сировина та матеріали» та зберігаються в складському приміщенні кухні станом на «01» травня 2023 р.

Розписка

До початку проведення інвентаризації всі видаткові та прибуткові документи на матеріальні цінності здано в бухгалтерську службу і всі матеріальні цінності, що надійшли на мою відповідальність, оприбутковано, а ті, що вибули, списано.

Матеріально відповідальна особа:

головний кондитер

(посада)

Закорко

(підпис)

С.В.Закорко

(ініціали, прізвище)

Інвентаризація: розпочата «01» травня 2023 р.,

закінчена «01» травня 2023 р.

¹ Склад (комора), його (її) фактичне місцезнаходження.

При інвентаризації встановлено таке:

№ з/п	Рахунок, субрахунок	Матеріальні цінності		Одиниця виміру	Фактична наявність			За даними бухгалтерського обліку ²			Інші відомості
		найменування, вид, сорт, група	номенклатурний номер (за наявності)		кількість	вартість	сума	кількість	вартість	сума	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	201	Цукор білий кристалічний	-	Кг	100	25	2500	100	25	2500	-
2	201	Цукор тростинний	-	Кг	20	100	2000	20	100	2000	-
3	201	Мука пшенична	-	Кг	50	10	500	50	10	500	-
4	201	Мука мигдальна	-	Кг	20	50	1000	18	50	900	-
5	201	Вершки кулінарні 33%	-	Л	20	50	1000	20	50	1000	-
6	201	Какао порошок	-	Кг	20	250	5000	20	250	5000	-
7	201	Цукрова пудра	-	Кг	30	70	2100	35	70	2450	-
8	201	Пектин цитрусовий	-	Кг	1	950	950	1	950	950	-
9	201	Згущувач для вершків та сметани	-	Кг	1	500	500	1	500	500	-
10	201	Розпушувач	-	Кг	1	135	135	1	135	135	-
11	201	Кокосова стружка	-	Кг	10	180	1800	10	180	1800	-
12	201	Олія рослинна	-	Л	5	40	200	5	40	200	-
Разом		X	X	X	278	2360	17685	276	2360	21085	-

Разом за описом: а) кількість порядкових номерів дванадцять (прописом)

б) загальна кількість одиниць (фактично) двісті сімдесят вісім (прописом)

в) вартість фактична сімнадцять тисяч шістьсот вісімдесят п'ять (прописом)

г) загальна кількість одиниць за даними бухгалтерського обліку двісті сімдесят шість (прописом)

г) вартість за даними бухгалтерського обліку двадцять одна тисяча вісімдесят п'ять (прописом)

Голова комісії: головний кондитер (посада)

Закорко (підпис)

С.В.Закорко (ініціали, прізвище)

Члени комісії: кондитер (посада)

Кузьменко (підпис)

В.О.Кузьменко (ініціали, прізвище)

бухгалтер (посада)

Передерій (підпис)

Т.В.Передерій (ініціали, прізвище)

Усі цінності, поійменовані в цьому інвентаризаційному описі з №1 до №12, перевірено комісією в натурі в моїй присутності та внесено в опис. У зв'язку з цим претензій до інвентаризаційної комісії не маю. Цінності, перелічені в описі, знаходяться на моєму відповідальному зберіганні.

Матеріально відповідальна особа:

«01» травня 2023 р.

головний кондитер
(посада)

Закорко

(підпис)

С.В.Закорко

(ініціали, прізвище)

Інформацію за даними бухгалтерського обліку вніс

бухгалтер

(посада)

Передерій

(підпис)

Т.В.Передерій

(ініціали, прізвище)

Додаток В

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства фінансів України
17.06.2015 № 572

ФОП ЛУГОВСЬКА Н.В.

(установа)

Ідентифікаційний код за ЄДРПОУ 7 2 3 1 1 1 0 1

ЗВІРЯЛЬНА ВІДОМІСТЬ
результатів інвентаризації запасів¹

«01» травня 2023 р.
(дата складання)

На підставі розпорядчого документа від «24» квітня 2023 р. №1-ІНВ проведено інвентаризацію фактичної наявності запасів, за результатами якої встановлено:

№ з/п	Субрахунок	Матеріальні цінності		Матеріально відповідальна особа	Одиниці виміру	Результати інвентаризації				Пересортиця				Нестачі, які можуть бути списані в межах норм природного убутку		Нестачі понад норми природного убутку	
		найменування, вид, сорт, група	номенклатурний номер (за наявності)			лишки		нестачі		лишки, які можуть бути зараховані в покриття нестач		нестачі, які можуть бути покриті лишками		кількість	сума	кількість	сума
						кількість	сума	кількість	сума	кількість	сума	кількість	сума				
1	201	Мука мигдальна	-	С.В.Закорко	кг			2	100			2	50				50
2	201	Цукрова пудра	-	С.В.Закорко	кг	5	350			5	350						
Разом			X		X	5	350	2	100	5	350	2	50				50

Бухгалтер Передерій
(підпис)

Т.В.Передерій
(ініціали, прізвище)

Голова інвентаризаційної комісії головний кондитер
(підпис)

С.В.Закорко
(ініціали, прізвище)

Члени інвентаризаційної комісії: кондитер
(підпис)

В.О.Кузьменко
(ініціали, прізвище)

бухгалтер
(підпис)

Т.В.Передерій
(ініціали, прізвище)